Täysistunto

Keskiviikko 21.2.2018 klo 14.15—17.37

Täysistunto alkoi klo 14.15. Täysistunto keskeytettiin klo 14.59. Täysistuntoa jatkettiin klo 15.11. Täysistunto päättyi klo 17.37.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (14.15—14.59 ja 15.11—15.59) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (15.59—17.37).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Perustuslakivaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 18/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi perustuslakivaliokunnan jäseneksi edustaja Arto Satosen.

3. Valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 19/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi valtiovarainvaliokunnan jäseneksi edustaja Pauli Kiurun ja varajäseneksi edustaja Sanna Lauslahden.

4. Sivistysvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 20/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sivistysvaliokunnan jäseneksi edustaja Sari Sarkomaan.

5. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 21/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäseneksi edustaja Jaana Laitinen-Pesolan.

6. Äitiyslaki

Kansalaisaloite KAA 3/2016 vp
Valiokunnan mietintö LaVM 1/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 1/2018 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.17 **Kari Tolvanen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meillä on käsittelyssä kansalaisaloite äitiyslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, ja tämä on sinänsä poikkeuksellinen kansalaisaloite, koska tässä on pohjana oikeusministeriön valmistelema lakiluonnos, jota ei aikoinaan sitten esitetty ja hyväksytty. Mutta lähdetään käymään läpi näitä valiokunnan perusteluja.

Kansalaisaloitteessa ehdotetaan säädettäväksi äitiyslaki, joka sisältää säännökset kolmesta aihealueesta: äitiyden määräytymisestä synnyttämisen perusteella, äitiyden vahvistamisesta hedelmöityshoitoon annetun suostumuksen perusteella ja äitiyttä koskevista kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvista säännöistä. Lisäksi ehdotetaan muutoksia eräisiin muihin lakeihin, kuten hedelmöityshoidoista annettuun lakiin ja lapsen elatuksesta annettuun lakiin.

Kansalaisaloitteesta ilmenevän ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää kansalaisaloitetta tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena sekä puoltaa siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin:

Kansalaisaloitteen taustalla on oikeusministeriössä tehty lainvalmistelutyö, sillä aloite vastaa sanasta sanaan oikeusministeriössä 2.2.2015 valmistunutta hallituksen esitysluonnosta. Kyseinen esitysluonnos perustuu aiempaan oikeusministeriön työryhmän mietintöön ja ja siitä saatuun lausuntopalautteeseen sekä isyyslain uudistamistyöryhmän mietintöön ja siitä annettuun lausuntopalautteeseen. Hallituksen esitysluonnokseen sisältyvät äitiyslain säännökset vastaavat pitkälti sekä rakenteeltaan että sisältöratkaisuiltaan eduskunnan hyväksymää esitystä uudeksi isyyslaiksi.

Asianmukaisesta valmistelusta huolimatta kansalaisaloitteeseen sisältyviin lakiehdotuksiin on tarpeen tehdä eräitä teknisluonteisia tarkistuksia, koska asiaa koskevaa lainsäädäntöä on muutettu aloitteen perustana olevan valmistelutyön jälkeen. Esimerkiksi 1.3.2017 on tullut voimaan avioliittolain muutos, jolla samaa sukupuolta olevien parien avioliitto on tullut mahdolliseksi. Aloitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksyminen aiheuttaa myös eräille viranomaisille määrärahatarpeita, joista on huolehdittava. Määrärahatarpeet ovat kuitenkin vähäisiä, ja ne on voitu selvittää aloitteen valiokuntakäsittelyssä. Edellä olevan perusteella lakivaliokunta katsoo, että aloitteeseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan

hyväksyä valiokunnan ehdottamin muutoksin eikä lakiehdotuksia ole tarpeen lähettää valtioneuvostoon jatkovalmisteltaviksi.

Jo tässä vaiheessa haluan todeta, että lapsivaikutusten selvittämiseksi valiokunta on kuullut laajasti muun muassa perhe- ja lapsioikeuden asiantuntijoita sekä lasten ja perheiden asioihin erikoistuneita viranomaisia ja järjestöjä.

Arvoisa puhemies! Äitiyslakiehdotuksen mukaan lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen. Säännös on yleinen, ja se koskee kaikkia Suomessa syntyviä lapsia. Säännös on uusi, sillä voimassa olevaan lainsäädäntöön ei sisälly perussäännöstä äitiyden määräytymisestä, mikä sinänsä on uskomatonta. Lakivaliokunta toteaa, että ehdotettu säännös ei muuta oikeustilaa, sillä tavanomaisoikeudellisen periaatteen perusteella on pidetty selvänä, että lapsen synnyttänyt henkilö on lapsen äiti. Näin katsotaan olevan myös sellaisessa tapauksessa, jossa lapsi on saatettu alulle käyttämällä luovutettua munasolua ja lapsi ei geneettisesti polveudu synnyttäjästä. Lakivaliokunta kannattaa äitiyden määrittelemistä ehdotetulla tavalla lain tasolla, sillä vaikka nimenomaisen säännöksen puuttumisesta on aiheutunut erittäin harvoin ongelmia käytännössä, ehdotuksen voidaan katsoa selkeyttävän oikeustilaa.

Arvoisa puhemies! Aloitteessa ehdotetaan, että lapsen synnyttäneen naispuolinen kumppani voidaan vahvistaa lapsen synnyttäneen naisen ohella lapsen äidiksi, jos lapsi on hankittu yhteisymmärryksessä hedelmöityshoidon avulla. Lapsen synnyttäneen naispuolisen kumppanin äitiys perustuu tällöin hedelmöityshoitoon annettuun suostumukseen. Tällaisessa tapauksessa äitiys voidaan tunnustaa jo ennen lapsen syntymää joko äitiysneuvolassa tai lastenvalvojalla. Äitiys vahvistetaan maistraatin tai tuomioistuimen päätöksellä. Menettely muistuttaa uudessa isyyslaissa säädettyä isyyden tunnustamista ja vahvistamista. Samalla hedelmöityshoitolain 2 §:ään sisältyvä "parin" määritelmä ehdotetaan laajennettavaksi miehen ja naisen muodostaman parin lisäksi koskemaan naispareja, mikä mahdollistaa hedelmöityshoidon antamisen naisparille parina.

Nykytilanteessahan lainsäädäntö on sellainen, että kun lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla, lapsen synnyttäneen äidin naispuolisen kumppanin vanhemmuus voidaan vahvistaa perheen sisäisellä adoptiolla, jossa ei-synnyttänyt nainen adoptoi toisen osapuolen synnyttämän lapsen. Lapsen ja vanhemman väliset oikeusvaikutukset, kuten elatusvelvollisuus, perintöoikeus sekä tapaamisoikeus erotilanteessa, syntyvät vasta vanhemmuuden tultua vahvistetuksi perheen sisäisellä adoptiolla. Perheen sisäinen adoptio edellyttää adoptioneuvontaa sekä käräjäoikeuden vahvistusta. Lisäksi se edellyttää, että parisuhteen osapuolet ovat keskenään avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Tämä vaatimus koskee sekä samaa että eri sukupuolta olevia pareja.

Muutoksena nykyiseen tilanteeseen ehdotuksessa on lapsen edun turvaaminen. Uudistuksella voidaan siis vahvistaa lapselle toinen oikeudellinen vanhempi perheen sisäistä adoptiota nopeammin ja yksinkertaisemmin. Kyse on siis oikeudellisesta vanhemmuudesta, ei biologisesta tai geneettisestä vanhemmuudesta.

Arvoisa puhemies! Lapsen synnyttäneen äidin naispuolisen kumppanin äitiyttä ei voida vahvistaa, jos isyys on todettu tai vahvistettu tai se voidaan todeta tai vahvistaa. Aloitteessa ehdotettu ei siten vaikuta isyyden määräytymiseen eikä myöskään mahdollista sitä, että lapsella voi olla useampi kuin kaksi oikeudellista vanhempaa. Osa valiokunnan kuulemista asiantuntijoista on tuonut esiin, että naispareilla tulisi olla mahdollisuus valita, vahvistetaanko siittiöiden luovuttaja eli lapsen biologinen isä lapsen oikeudelliseksi isäksi vai vahvistetaanko lapsen synnyttäneen äidin kumppani oikeudelliseksi äidiksi. Edellä esitet-

tyjä seikkoja selvitysten jälkeen tarkkaan arvioituaan lakivaliokunta on päätynyt tässä yhteydessä kannattamaan sääntelyratkaisua, josta seuraa, että naispareille voidaan antaa hedelmöityshoitoa vain sellaisilla sukusoluilla, joiden luovuttaja ei ole antanut suostumustaan isyyden vahvistamiselle. On kuitenkin aiheellista, että oikeusministeriö erikseen selvittää hedelmöityshoitolain 16 §:n 2 momentin muuttamista ja arvioi tällaisen muutoksen vaikutukset.

Arvoisa puhemies! Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvilla säännöksillä määritellään viranomaisten kansainvälistä toimivaltaa, sovellettavaa lakia sekä vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustamista ja täytäntöönpanoa Suomessa. Tällä hetkellä Suomessa ei ole äitiyttä koskevia tällaisia säännöksiä, joten nykytilaan nähden äitiyslakiehdotukseen sisältyvät säännökset ovat uusia, ja yhteiskunnan muuttumisen myötä ne vaativat muutoksia.

Arvoisa puhemies! Otan tässä yhteydessä nyt esille tämän valtiosääntöoikeudellisen elementin — sattuneesta syystä.

Lakivaliokunta on kuullut aloitteen perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta ihmisoikeussopimuksiin valtiosääntöoikeuden asiantuntijaa sen selvittämiseksi, onko aloitteesta tarpeen pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto. Aloitteessa ehdotetun kannalta merkityksellisiä perus- ja ihmisoikeuksia ovat lausunnon mukaan yhdenvertaisuus ja siihen kuuluva sukupuolten tasa-arvoisuus, yksityiselämän suoja, oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta sekä lapsille turvatut oikeudet.

Valtiosääntöoikeuden professorin lausunnossa katsotaan, etteivät ehdotetut lait ole ristiriidassa lasten oikeuksien tai lasten huollosta vastaavien velvollisuuksien kanssa. Niiden ei myöskään katsota sellaisenaan olevan ristiriidassa perustuslain 6 §:n 3 momentissa ja 19 §:n 3 momentissa tarkoitettujen lapsia koskevien julkisen vallan velvoitteiden kanssa. Lausunnon johtopäätös on, että perustuslakivaliokunnan käytännön valossa ei ole perusteita katsoa, että kansalaisaloitteeseen sisältyvät lakiehdotukset olisivat ristiriidassa perustuslain yhdenvertaisuusnormin kanssa. Tätä päätelmää pidetään lausunnossa sillä tavoin selvänä, että lakiehdotusten perustuslainmukaisuudesta ei tällä perusteella ole tarpeen pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa. Lakiehdotuksiin ei katsota liittyvän muutakaan sellaista perusoikeuksiin liittyvää sisältöä, että perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytäminen olisi aiheellista. Lisäksi lausunnossa katsotaan, ettei perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytäminen ole tarpeen myöskään ihmisoikeussopimukseen liittyvällä perusteella. Tältä osin lausunnossa kiinnitetään huomiota edellä käsiteltyihin sijaissynnytysjärjestelyjä koskeviin ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuihin ja arvioidaan, että aloitteen perusteluissa esitetyt mahdollisuudet ihmisoikeustuomioistuimen päätöksissä tarkoitetun ihmisoikeussopimuksen loukkaamisen torjumiseksi ovat tässä kohden riittäviä.

Eli näin on sanonut valtiosääntöoikeuden asiantuntija — joskin jotkut muut juristit, jopa professoritasoiset, ovat esittäneet arveluja, pitääkö asia lähettää perustuslakivaliokuntaan, mutta he eivät ole valtiosäännön asiantuntijoita. Ja lakivaliokunta on huolellisesti tutkittuaan käyttänyt sitä harkintaa, minkä eduskunnan työjärjestys antaa mahdolliseksi, ja tehnyt vakaasti harkittuaan tämän päätöksen, että asiaa ei lähetetä perustuslakivaliokuntaan.

Arvoisa puhemies! Vielä sanoisin lopuksi, että tätä kansalaisaloitetta on käsitelty lakivaliokunnassa laajasti. Me olemme kuulleet 30:tä asiantuntijaa ja pyytäneet 16 kirjallista lausuntoa, ja lapsivaikutusten arviointiakin on tehty ja selvitetty myös vaikutuksia muuhun lainsäädäntöön, kuten tuossa mainitsin. Sitten on myös selvitetty, kuten tuossa mainitsin äsken, sitä, voidaanko tätä kansalaisaloitetta laajentaa, koska valiokuntakäsittelyssä on

tullut esityksiä sen laajentamiseksi. Mutta lakivaliokunta ei tähän laajentamiseen päätynyt, joskin teki selkeän ja laajan perustuslaillisen selvityksen yleensä kansalaisaloitteiden käsittelystä valiokunnissa, ja se kannattaa lukea lakivaliokunnan mietinnöstä. Eli nämä kaikki seikat ovat aiheuttaneet sen, että tämä aloitteen käsittely on kestänyt, koska haluamme tehdä lakivaliokunnassa hyvää työtä ja niin olemme tehneet. Haluan kiittää kaikkia lakivaliokunnan jäseniä tästä pitkäkestoisesta työstä, jossa on arvostettu toisia ihmisiä ja toisten ihmisten mielipiteitä, vaikka ne eivät samoja olisikaan kuin omat.

Ja tähän loppuun totean, että valitettavasti tämä lakivaliokunnan mietintö ei ollut yksimielinen tällä kertaa vaan siinä on hylkäysehdotuksen sisältävä vastalause. Aistin, että siitä kuulemme kohta lisää. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt avaan yleiskeskustelun. — Edustaja Tanus.

14.29 **Sari Tanus kd:** Arvoisa rouva puhemies! Kansalaisaloite äitiyslaiksi — sen sisältö on viime hallituskaudella tehdystä oikeusministeriön työryhmän esityksestä, jota esityksen epäkohtien ja heikkouksien vuoksi ei tuotu eduskuntaan viime hallituskaudella, eikä Sipilän hallituskaan sitä sisällyttänyt hallitusohjelmaansa. Ehdotettu äitiyslakipaketti sisältää yhden pykälän äitiyden toteamisesta synnyttämisen perusteella — toisin sanoen lapsen äiti on se, joka on synnyttänyt lapsen. Sen lisäksi on kymmeniä pykäliä liittyen äitiyden vahvistamiseen hedelmöityshoitoon annetun suostumuksen perusteella. Toisin sanoen äitiyteen tuodaan kokonaan uusi käsite: äidiksi tunnustamisilmoitusmenettelyllä.

Nämä äitiyslain säädökset mukailevat pitkälti isyyslakia, mikä lähtökohtaisesti mielestäni onkin ongelmallista. Isyyslain mukainen isyyden vahvistaminen perustuu täysin eri asioihin kuin tämän aloitteen mukainen toisen naisen vahvistaminen toiseksi äidiksi. Isyyslaki tähtää suurelta osin biologisen isän selvittämiseen, mikä voidaankin helposti todentaa oikeusgeneettisen isyystestin avulla. Tämä äitiyslaki taas pyrkii valtaosin suojaamaan naisparin sen osapuolen asemaa, joka ei synnytä lasta.

Tämän esityksen tarpeellisuutta on perusteltu sillä, että jos lapsen äiti kuolee synnytyksessä, niin lapsella olisi kuitenkin toinen äiti. Toisena perusteluna on käytetty perheen sisäisen adoption hankaluutta, hitautta ja kalleutta. Kun tarkastellaan lähemmin näitä perusteluja, kumpikaan niistä ei todellisuudessa osoita tämän lain tarpeellisuutta.

Suomessa synnytyksiin äiti kuolee erittäin erittäin harvoin. Äitiyskuolleisuus, johon luetaan kaikki raskauteen sisältyvät raskauden aikana ja 42 vuorokautta synnytyksen jälkeen tapahtuvat kuolemat, on Suomessa maailman pienimpiä: 2—3 kuolemaa 100 000:ta synnytystä kohti. Vuosittain enimmillään noin 160 naisparinaista on saanut hedelmöityshoitoa. THL:n tilastojen mukaan vuonna 2015 luovutetuilla siittiöillä tehdyistä hoidoista 127 johti synnytykseen — tässä luvussa on siis kaikenlaiset perheet, myös naisparit. Jos näitä lukuja verrataan äitiyskuolleisuuteen, niin laskennallisesti äidin kuolema kohtaisi luovutetuilla siittiöillä alkunsa saaneissa raskauksissa tai synnytyksissä yhden kerran noin 400 vuodessa, naisparin kohdalla vieläkin harvemmin. Mitään lainsäädäntöä ei säädetä näin harvinaisten tapausten perusteella.

Toisena perusteluna on pidetty perheen sisäisen adoption hankaluutta ja hitautta, ja sekin perustelu on hyvin hatara ja ongelmallinen. Kansainväliset adoptiot ovat usein pitkiä ja raskaita, vuosia kestäviä prosesseja. Myös uusioperheiden perheen sisäiset adoptiot molempien vanhempien ja lasten kuulemisineen voivat vaatia aikaa. Näihin verrattuna naisparien perheen sisäiset adoptiot ovat tavallisesti hyvin nopeita ja hyvin yksinkertaisia. Hel-

singissä tähän tarvitaan tavallisesti vain yksi käynti sosiaalitoimessa. Jo ennen synnytystä voi olla puhelinyhteydessä sosiaalitoimeen, josta nimetään oma virkailija. Synnytyksen jälkeen on tuo yksi käynti, sitten esitäytettyjen lomakkeiden allekirjoitus ja lomakkeiden postitus käräjäoikeuteen, josta vahvistus adoptiosta tulee noin kahdessa viikossa. Loma-aikana, joulun ja juhannuksen aikaan, voi mennä kuulemma hieman pidempään. Toisin kuin muihin palveluihin, tähän palveluun ei ole jonoja. Muualla kuin Helsingissä on tavallisesti kaksi käyntiä. Ja tämä on viranomaisilta saatua tietoa.

Tätä ei todellakaan voida pitää hankalana tai pitkänä prosessina tälläkään hetkellä, eikä se voi olla perusteluna monimutkaiselle lakipaketille. Myös Asianajajaliitto on lausunnossaan todennut, ettei se pidä kannatettavana, että säädetään monimutkaista, selkeitä ongelmia sisältävää lainsäädäntöä hyvin harvalukuisia tilanteita varten. Asianajajaliiton mukaan Suomeen ei ole tarpeen säätää erillistä äitiyslakia, vaan tarvittavat muutokset olisi mahdollista tehdä jo olemassa oleviin asiaan liittyviin lakeihin. Se kysyykin perustellusti, monimutkaistaisiko tämä lainsäädäntö tarpeettomasti oikeusjärjestystä. Myöskään kansainvälisesti ei tunneta erillisiä äitiyslakeja.

On pidetty itsestäänselvänä, että lapsen synnyttänyt on äiti. Edelleen on pidetty itsestäänselvänä, että lapsen synnyttänyt äiti on nainen. Nämä molemmat käsitteet kyseenalaistettaisiin ja romutettaisiin tämän lain toteutuessa. [Eva Biaudet: Ei ole totta!] Aloitteen myötä myös juridisesti mieskin voisi olla äiti ja voitaisiin vahvistaa äidiksi. Adoptioäiti tilanteessa, jossa lapsi on syystä tai toisesta joutunut luopumaan biologisesta äidistään, rinnastetaan lainsäädännössä äitiin. Se ei ole kuitenkaan muuttanut äitiyden käsitettä, mitä nyt ollaan perustavanlaatuisesti tekemässä. Äitiydestä tehdään ilmoitusasia, jossa äitiys voidaan ilmoituksen perusteella todeta, vahvistaa ja myös kumota.

Samalla kun vahvistettaisiin lapselle kaksi äitiä, lapsi menettäisi lopullisesti isän vahvistamisen mahdollisuuden. Tämä ei voi olla lapsen edun mukaista. [Silvia Modig: Sitä ei kyllä tässä laissa päätetä!] Vaikka aloitteen tarkoituksena on säännellä äitiyden muodostumista, se vaikuttaa perustavanlaatuisesti myös käsitykseen isyydestä. Myös isyydestä, siis vahvistetusta ja biologisesta isyydestä, voisi luopua. Vahvistettu isyys voitaisiin kumota ja tilalle vahvistaa toinen äiti. Isyys ei kuitenkaan ole korvattavissa toisella äidillä. Jokaisella lapsella ja meistä kaikilla on puolet perimästä isältä. Isän perimän merkitys lapsen kasvun, kehityksen ja identiteetin muodostumisen kannalta on erittäin tärkeää. Jotkut ymmärtävät isän tärkeyden tai isän poissaolon kipeyden, biologisten juurien merkityksen, vasta aikuisiässä. Kansainväliset ihmisoikeussopimukset myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintojen mukaan korostavat ihmisen oikeutta tuntea biologinen syntyperänsä. Myös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa todetaan, että lapsella on, mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa, ja tässä vanhemmilla tarkoitetaan nimenomaan äitiä ja isää.

Isättömyyttä ei tule lisätä, vaan päinvastoin tulee pyrkiä vahvistamaan, mikäli se on mahdollista, lapsen ja hänen vanhempiensa suhdetta. [Eva Biaudet: Te ette kuitenkaan halunneet sellaista mahdollisuutta tähän!] On erittäin ongelmallista eikä mitenkään voi olla lapsen edun mukaista, että lainsäädännön seurauksena osa lapsista syntyy lähtökohtaisesti isättömiksi. Näin on perustuslakivaliokuntakin jo aiemmin linjannut hedelmöityshoitoihin liittyen. Tässä esityksessä edelleen kavennettaisiin lainsäädännössä heikommassa asemassa olevien eli lasten isyyden vahvistamismahdollisuutta tai kokonaan poistettaisiin se. Tämä on erittäin merkittävä lasten perusoikeus- ja ihmisoikeuskysymys. Sen vuoksi on keskeisen tärkeää, että perustuslakivaliokunta perehtyy tähän ja arvioi perusteellisesti

aloitteen ja sen vaikutukset lasten perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien näkökulmasta. Asiantuntijalausunnossa todettiin, että myös äitiyden käsitteen muuttamisella saattaa olla merkitystä lapsen perusoikeuksien kannalta, minkä vuoksi perustuslakivaliokunnan perusteellinen käsittely on tarpeen. Kannatankin asian lähettämistä perustuslakivaliokuntaan.

On myös huomattavaa, että lapsivaikutusten arviointi on jäänyt erittäin suppeaksi. Sen puutteellisuudesta kertoo se, ettei mitään alaikärajoja ole asetettu äitiyden tunnustamiseen. [Suna Kymäläisen välihuuto] Mielestäni tämä on aivan käsittämätöntä. Jo lastensuojelun näkökulmasta ikärajan määrittämistä olisi tullut arvioida ja täysi-ikäisyyden raja asettaa. Nyt esitys mahdollistaa esimerkiksi tilanteen, että vielä omaa identiteettiään hakeva murrosikäinen vauvasta haaveileva tyttö voi löytämänsä kumppanin mukana lähteä tämän lapsettomuushoitoihin ja jo alkuraskaudessa hän voi tunnustaa olevansa lapsen toinen äiti. Hänellä on mahdollisuus perua tunnustamisensa 30 vuorokauden kuluessa lapsen syntymästä, mutta esityksen mukaan synnyttäneellä äidillä samoin kuin lastenvalvojalla on mahdollisuus nostaa kanne tätä äitiytensä perunutta tyttöä vastaan, ja tätä kautta hänen äitiytensä voidaan vahvistaa, koska hän on alkuaan yhteisymmärryksessä synnyttäneen äidin kanssa antanut suostumuksensa tämän lapsettomuushoitoon.

Hedelmöityshoitolaissa ei ole puhuttu alaikärajoista, koska yhtä selvää kuin se, että synnyttänyt nainen on lapsen äiti, on ollut myös se, ettei alaikäinen tarvitse vielä lapsettomuushoitoja. Mietinnössä on myös todettu, että ikärajojen asettamisessa äitiyden tunnustamiseen tulisi ottaa isyyslain isyyden tunnustamista koskevat säädökset huomioon. On kuitenkin itsestäänselvää... [Puhemies koputtaa] — Arvoisa puhemies, jos hieman voisin jatkaa, yhden pienen kappaleen. — On kuitenkin itsestäänselvää, niin on sattunut monia kertoja, että jo nuori poika voi olla biologinen isä. Hän on sitä, tunnustipa tai ei, ja se voidaan todentaa isyystestein. On kuitenkin aivan eri asia, kun puhutaan nuoren tytön lähtemisestä mukaan lapsettomuushoitoihin ja tilanteesta, jossa hänet voidaan vaikka kanteen kautta saattaa toiseksi äidiksi ja myös sen mukanaan tuomiin vastuisiin. Alaikäisten suhteen pitäisi jo lastensuojelullisesta näkökulmasta arvioida tätä ja mielestäni asettaa täysi-ikäisyysraja. [Puhemies koputtaa] Mietinnössä ei lainkaan olla käsitelty tätä asiaa.

Tulen esittämään ja kannattamaan ja äänestämään tämän esityksen hylkäämistä. Mutta pyydän vielä toisen puheenvuoron, koska sekä kannerajoitteisiin, sijaissynnytyksiin että myös lain selkeyteen liittyen on vielä monia epäkohtia, joita on nostettava esiin.

14.41 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Haluan tässä ensinnäkin kiittää lakivaliokunnan puheenjohtajaa, edustaja Tolvasta, sekä valiokunnan jäseniä siitä, että asia käsiteltiin hyvässä ja toisiamme kunnioittavassa hengessä, vaikka asia herättikin paljon erilaisia näkemyksiä, vastakkainasettelua ja pohdintoja. Tästä käsittelyn hyvästä luonteesta huolimatta katson, ettei valiokunnassa asian perustuslaillisuutta ja suhdetta Suomen solmimiin ihmisoikeussopimuksiin ole riittävällä huolella ja tarkkuudella arvioitu. Olen tehnyt myös vastalauseen ja lain hylkäysesityksen, joista voi perustellun näkemykseni lukea ja todeta.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee antaa kannanotto lakiehdotuksen säätämisjärjestyksestä, perustuslainmukaisuudesta ja suhteesta Suomen solmimiin ihmisoikeussopimuksiin. Perusteluna esitän seuraavaa:

Ensinnäkin minulla on sellainen käsitys, että valiokunnassa halu saada tämä laki voimaan oli suurempi kuin halu ymmärtää sitä, mihin tämä laki käytännössä johtaa. [Eva Biaudet'n välihuuto] Tätä esitystä äitiyslaiksi on perusteltu lapsen edulla, ja kuitenkin juuri

lapsen edun toteutumattomuus on tämän esityksen suurin vastustaja. Hyvät edustajat, ei Suomen eikä minkään muun valtion eduskunnan tule lailla säätää ja edesauttaa isättömyyttä. [Eva Biaudet: Sitä ei nyt tehdäkään, tämä on aivan väärä tieto!]

Äitiyden määrittely tuodaan nyt lakiin. Synnyttävä henkilö on aina äiti. Ja nyt tässä esityksessä myös naisparin ei-synnyttänyt nainen merkitään lapsen äidiksi. Tämän lisäksi myös transseksuaalimies, joka on säilyttänyt kykynsä synnyttää, merkitään äidiksi. Mutta tämän lain myötä lapselle ei vahvisteta yhtään isää ja varmistetaan se, että hänelle ei koskaan voida vahvistaa yhtään isää — ei senkään jälkeen, kun hän on täysi-ikäisenä saanut selville biologisen isänsä. Tätä isää ei edes tämän isän ja lapsen yhteisestä halusta voida vahvistaa isäksi. Ja tässä on tämän lain se kohta, missä se loukkaa kaikkia Suomen allekirjoittamia ihmisoikeussopimuksia ja perustuslain pykäliä.

Täällä on mainittu selkeästi se valtiosääntöjuristi, jota kuulimme valiokunnassa, ja on mainittu hänen lausuntonsa, jonka pohjalta sitten valiokunta katsoi, että ei tarvitse pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa asiasta. Tässä valiokunnalle antamassaan lausunnossa hän toteaa näin: ”En ole lapsen oikeuksia koskevan sopimuksen ja sen soveltamiskäytäntöjen asiantuntija. Minun on kuitenkin vaikea nähdä, miten nyt ehdotetut lait, joilla ei pyritä järjestämään lasten oikeuksia...” — Siis kuuletteko te, mitä tässä sanotaan? Siis tämä on se valtiosääntöjuristi, jonka ikään kuin esityksen pohjalta valiokunta päätti, että tätä ei ole tarve lähettää perustuslakivaliokuntaan. Hän itse sanoo, että nämä asiat eivät ole hänelle tuttuja mutta hän aikoo tässä nyt jonkinlaisen mielipiteensä todeta, koska tässä nyt ei välttämättä puhuta lasten oikeuksista. Minä kysyn: mistä tässä sitten puhutaan? Kyllä tämä lausunto jäi niin kevyeksi — kaikella kunnioituksella professoria ja hänen asiantuntemustaan kohtaan — että tämä on aivan välttämätöntä lähettää perustuslakivaliokuntaan, jotta saamme selkeän arvion siitä, voiko olla niin, että jos Suomen lakiin tulee nyt sellainen kohta, jossa lapselta viedään kertakaikkisesti ja lopullisesti mahdollisuus... [Silvia Modig: Puhemies, hän puhuu väärästä laista!] — En puhu.

Arvoisa puhemies! Tämä on se iso kysymys, voidaanko lailla viedä oikeus lapselta oman isän vahvistamiseen, ja se on tässä kansalaisaloitteessa selvästi todettu. Lisäksi lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossa lapsiasiavaltuutettu korostaa, että vanhemmuuden sääntelyssä tulee lähtökohtana olla lapsen oikeus vanhempiin, ei vanhempien oikeus lapseen. Lakiehdotuksen arvioinnissa tulee ensisijaisesti tarkastella lapsen etua ja oikeuksia suhteessa lapsen perusoikeuksiin. Lapsen yhdenvertaisuus on siis laajempi kysymys kuin eri perhemuotojen yhdenvertaisuuden tarkastelu. Tältä osin lakiehdotus ja siitä annettu valtiosääntöoikeudellinen lausunto ovat selkeästi puutteellisia.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen myötä lapselle ei vahvisteta yhtään isää, ja tämä kaikki viedään nyt lakiin kirjoitettuna. Tässä tulee lapselle ikään kuin 18 vuotta lakisääteistä isättömyyttä. [Välihuutoja vasemmalta — Silvia Modig: Ei hyvää päivää!] — On siis laki, kyllä, 18 vuotiaaksi saakka hänen isyyttään ei voida vahvistaa, eikä hän saa tietää, kuka hänen isänsä on. Se seisoo tässä. [Eva Biaudet’n välihuuto] — Se oli ennenkin, mutta nämä parit saivat keskenään sopia, edustaja Biaudet, ennen sen, saako tämä lapsi tietää isänsä, jopa sen, onko hän yhteydessä tähän. [Eva Biaudet’n välihuuto] — Ei, vaan minä kerron nyt sen, mitä tämä laki laillistaa. Tämä laillistaa nyt sen tilan, että 18-vuotiaaksi saakka tämä lapsi ei saa tietää isästään mitään, ja sen jälkeen, kun hän saa tietää biologisen isänsä hedelmöityshoitolain 23 §:n mukaan, tätä biologista isää, johon hän mahdollisesti jopa tutustuu, ei koskaan voida vahvistaa hänen isäkseen. Tämä on varmasti kaikkia ihmisoikeus-

sopimuksia vastaan ja perustuslain henkeä vastaan. [Eva Biaudet: Se oli hedelmöityshoitolaki eikä tämä!]

No niin, puhemies, tämä esitys ei ole yksinkertainen, ja sen takia sekä itse esitys että nämä hylkäysesityksen perustelut, jotka ovat kahdeksan sivua pitkät, kannattaa lukea. Ja vielä sanon tässä sen, että tämän myötä Suomi lähtee lainsäädännössä aivan omalle tielleen. Missään maailmassa ei säädetä sitä, että isyyttä ei voida vahvistaa jollekin lapselle koko hänen elämänsä aikana, ei missään muualla maailmassa.

Vielä nostan, arvoisa puhemies, täällä muutaman asian. Arvoisat kansanedustajat, perustuslakivaliokunnan lausunnossa 16/2006 sivulla 3 koskien hallituksen esitystä laeiksi hedelmöityshoidosta ja isyyslain muuttamisesta todettiin isyyden osalta, että valiokunnan aiemman kannan mukaan yhteiskunnassa vallitsevien arvojen valossa on ongelmallista, että tietty osa lapsista lähtökohtaisesti lainsäädännön seurauksena syntyy isättömiksi — siis tämä on perustuslakivaliokunnan lausunnosta 2006. Koska nyt ehdotetulla äitiyslailla laajennettaisiin edellä mainittua tilannetta, olisi asiaa tullut arvioida uudestaan. Jyrki Anttisen asiantuntijalausunnossa todetaan: ”Lakiehdotuksessa yhdenvertaisuuden tarkastelu koskee naisparien yhdenvertaisuutta suhteessa eri sukupuolta oleviin pareihin. Ehdotettu sääntely johtaa lapsen isyyden vahvistamisen kaventamiseen. Heidän haavoittuvan asemansa ja myöhempien oikeutettujen intressiensä vuoksi asia tulisi saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi nykyisen perusoikeustulkinnan valossa.” Näitä asiantuntijoita oli useita, jotka olivat sitä mieltä, että tämä pitää viedä perustuslakivaliokunnan käsittelyyn.

Totean vielä tästä valtiosääntöopin professorista sen verran, että hänen lausunnossaan ei ole kertaakaan mainittu sanaa ”isä”. Tämä asia on hyvä tarkastella nyt kunnolla. Uskon, että se on kaikkien kansanedustajien edun mukaista, että täältä ei lähde sellaista lainsäädäntöä, joka ei kestä perustuslaillista tarkastelua. — Kiitoksia.

14.51 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Silloin kun puhutaan vanhemmuudesta, äitiydestä ja isyydestä, ollaan peruskysymysten äärellä. Ei ole kysymys mistä tahansa lainsäädännöstä, kun puhutaan ihmisen identiteetistä, siitä, kuka minä olen, ketkä ovat vanhempiani tai kenestä minä periydyn. Yhä enemmän on ihmisiä, jotka etsivät omia juuriaan, miettivät, kuka on minun isäni, ja kokevat suureksi tarpeeksi selvittää näitä kysymyksiä.

Tähän asti suomalainen lainsäädäntö on lähtenyt siitä, että lainsäädäntö ja lainsäädännön käsitteet vastaavat biologisia tosiasioita. Isyyslakikin lähtee siitä, että vaikka on olemassa isyysolettama ja isyyden voi tunnustaa, isyys voidaan kumota myöhemmin, jos käy ilmi, että joku toinen on lapsen isä. Nyt esitetyssä äitiyslaissa kaikki nämä perusteet kyseenalaistetaan ja ollaan murentamassa. Kysymys ei ole lain yksittäisistä pykälistä vaan koko perusajatuksesta siitä, mihin suuntaan haluamme suomalaista yhteiskuntaa kehittää. Minusta äitiys on niin arvokas asia, että ei kukaan äidiksi voi tulla tunnustamalla. Tällä en halua väheksyä missään määrin adoptio- ja kasvattivanhempia, heillä on tärkeä rooli, ja he tekevät arvokasta työtä. [Eva Biaudet: Ei se ole mitään työtä, se on kyllä ihan äitiyttä!]

Arvoisa puhemies! Poliittisen tuen lisäksi edellytämme yleensä, että lainsäädäntö on hyvin laadittua, selkeää ja tarkoituksenmukaista. Tästä asiasta ovat antaneet lakivaliokunnalle lausuntoja useat tahot.

Lausunnonantajana Asianajajaliitto edustaa tahona niitä henkilöitä, jotka säännöllisesti ovat muun muassa isyyslainsäädännön kanssa tekemisissä. Asianajajaliitto onkin antanut

aivan erinomaisen lausunnon. Siinä kiinnitetään huomiota muun muassa seuraaviin seikkoihin, joita haluan lyhyesti siteerata:

”Kun toinen äiti ei voi olla lapsen biologinen vanhempi, niin miksi hänelle pitäisi vahvistaa äitiys samalla tavalla kuin isyyslaissa vahvistetaan isyys biologiselle isälle? Luonnollisempaa ja ymmärrettävämpää on, että biologisen äidin naiskumppanin vanhemmuus vahvistetaan adoptiolla. Silloin ei vahvisteta ’äitiyttä’ vaan vanhemmuus.

Mikäli aviopuolisot ovat sitoutuneet toisiinsa ja syntyvään lapseen, voitaisiin myös edellyttää avioliittoa vanhemmuuden vahvistamiseksi. Kun sisäinen adoptio tälläkin hetkellä koskee vain parisuhteen rekisteröineitä tai avioituneita, ei uutta lakia tarvita myöskään niitä muutamaa tapausta varten, jotka eivät halua avioitua mutta haluavat siitä huolimatta yhteisen lapsen.

Jo normitulvan vähentäminen puoltaa, että tällaista lakia ei anneta vaan kehitetään adoptiolain säännöksiä.

Asianajajaliitto ei pidä kannatettavana säätää näin monimutkaista lainsäädäntöä, jossa on selkeitä yhdenvertaisuusongelmia, hyvin harvalukuisia tilanteita varten. Voidaan myös perustellusti kysyä, monimutkaistaisiko sääntely tarpeettomasti oikeusjärjestystä.”

Näin siis Asianajajaliitto.

Arvoisa puhemies! Aloitteen käsittelyssä lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota hedelmöityshoidon ja äitiyden tunnustamisen ikärajoihin. Hedelmöityshoitolaissa ei nykyään edellytetä, että hoitoa saava tai suostumuksen antaja olisi täysi-ikäinen. Lisäksi aloitteen perusteluista ilmenee, että alaikäinenkin voi tunnustaa äitiytensä ja että hänen huoltajiaan tai edustajiaan kuultaisiin asiassa. Lapsen oikeuksien näkökulmasta minusta on erikoista, että pelkästään suostumuksella voisi osallistua hedelmöityshoitoihin ilman, että kyseessä on lapsen biologinen vanhempi. Hyvinkin nuori lapsi, vaikkapa murrosiässä oleva alaikäinen tyttö, voi tulla vahvistetuksi toiseksi äidiksi ja samalla tulla pysyvästi huoltajuutta koskevien velvoitteiden piiriin. Ennen tällaisen lainsäädännön hyväksymistä tai samassa yhteydessä pitäisi tarkasti tutkia kansalaisaloitteessa esitettyä lakia lasten oikeuksien näkökulmasta. Lakivaliokunta on ikärajojen asettamisesta todennut seuraavaa lausunnossaan: ”Ikärajojen asettaminen edellyttää siten laaja-alaista arviointia, joka on perusteltua tehdä erikseen sen jälkeen, kun isyys- ja äitiyslakien soveltamisesta on saatu kokemuksia.”

Arvoisa puhemies! Tämä käsitys on mielestäni lapsen perusoikeuksien kannalta täysin kestämätön. Lain perusoikeuksienmukaisuutta tulisi arvioida ennen lain säätämistä eikä vasta sen jälkeen, kun on saatu käytännössä kokemuksia siitä, etenkin kun ei ole esitetty mitään perusteita tämän lain kiireelliseksi säätämiseksi. Toinen peruste, miksi asiaa olisi syytä tarkastella lapsen oikeuksien näkökulmasta, on se, että — kuten täällä hyvin edellä puheenvuoron käyttäneet edustajat ovat todenneet — tämä esitetty lainsäädäntö johtaa tilanteisiin, joissa myöhemmin olosuhteiden muuttumisenkaan jälkeen lapsella ei ole oikeutta isyyden selvittämiseen tai vahvistamiseen.

Tämä esitetty lainsäädäntö on paitsi sisällöllisesti huono johtaen tilanteeseen, että lainsäädännöllä edistämme isättömien lasten syntymistä maahamme, myös juridisteknisesti huonoa lainsäädäntöä ja mielestäni ongelmallinen ja ristiriitainen lapsen perusoikeuksien kannalta. Siksi tämä laki pitäisi hylätä. Mutta vähintä, mitä me voimme tehdä, on se, että me lähetämme tämän vielä kerran perustuslakivaliokuntaan, joka tutkii perusoikeuksien ja lasten oikeuksien näkökulmasta täälläkin esiin tulleet ongelmat.

Arvoisa puhemies! Kannatan siis edustaja Laukkasen esitystä, että tämä laki lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan arvioitavaksi.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Antero Laukkanen on Markus Lohen kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Nyt on päätettävä, jatketaanko asian ensimmäistä käsittelyä lakivaliokunnan mietinnön pohjalta vai lähetetäänkö asia perustuslakivaliokuntaan. Halutaanko valiokuntaan lähettämisestä keskustella?

Keskustelua ei syntynyt.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Istunto keskeytetään 10 minuutiksi, ja sitä jatketaan kello 15.10.

Täysistunto keskeytettiin kello 14.59.

Täysistuntoa jatkettiin kello 15.11.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt jatketaan kello 14.59 keskeytynyttä istuntoa.

Antero Laukkanen on Markus Lohen kannattamana ehdottanut, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Selonteko hyväksyttiin.

Asian ensimmäisen käsittelyn jatkaminen lakivaliokunnan mietinnön pohjalta ”jaa”, Antero Laukkasen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 86, ei 29; poissa 84 (äänestys 1). Eduskunta päätti jatkaa asian ensimmäistä käsittelyä lakivaliokunnan mietinnön pohjalta.

15.13 **Mika Niikko ps:** Arvoisa rouva puhemies! Tämä on mielestäni hiukan surullinen ja häpeällinen päivä, koska eduskunnan lakivaliokunta suosittaa kansanedustajille lakia, joka veisi lapselta isän koko hänen elinajakseen. Lisäksi tämä hetki sitten käyty äänestys, jossa ei haluttu kuulla perustuslain tulkintaa, on mielestäni eduskunnan arvovaltaa murentava. [Leena Meri: Kyllä!]

Äitiyslakia on markkinoitu niin, ettei se ole edes teoriassa viemässä keneltäkään isää. Tämä on kuitenkin väärää tietoa. Kyllä se vie: jos lapselle vahvistetaan lain mukaiset kaksi huoltajaa — kaksi äitiä — hänelle ei enää koskaan voi vahvistaa isää, vaikka biologinen isä ja äiti ja lapsi yhdessä sitä haluaisivat. Paitsi että tämä on väärin, se on myös monen asiantuntijan mukaan perustuslain vastaista.

Lisäksi on annettu ymmärtää, että monessa muussakin maassa olisi vastaava laki. Tiedossani ei ole eduskunnan tietopalvelun Eurooppaan tekemän kyselyn pohjalta yhtäkään maata, jossa olisi erillinen äitiyslaki. Kuudessa maassa mahdollistetaan kahden naisen vanhemmuus heti syntymästä lähtien, mutta silloinkaan toista naista ei sanota äidiksi. Ruotsissa toisen naisen vanhemmuuden vahvistaminen ei ole mahdollista heti syntymästä lähtien vaan vasta jälkikäteen. Kansainvälisesti verrattuna äitiyslaissa on myös selkeä epäkohta siinä, että naisparin yhteiselle suostumukselle hedelmöityshoitoihin ei ole mitään määrämuotoa. Tämä altistaa epäselvyyksille, joista lapsi kärsii.

Muun muassa Asianajajaliitto on lausunut, että erillinen äitiyslaki ei Suomessa ole tarpeen. Liiton mukaan sisäinen adoptio on luontevampi menettely, kun kyse ei todellisuudessa ole biologisesta vanhemmuudesta. Lisäksi liiton mukaan äitiyslakiin sisältyy selkeitä yhdenvertaisuusongelmia.

Äitiyslaki on sinällään syrjivä. Se asettaa naisparin lapset eri asemaan kuin miesparin lapset. Se asettaa hedelmöityshoidolla alkuun saatetut lapset eri asemaan kuin muut lapset. Tämän mitä ilmeisimpänä seurauksena siinä jatkossa on, että kohta vaaditaan muitakin muutoksia: Vaaditaan esimerkiksi, että äitiyslain pitäisi ulottua myös hedelmöityshoitojen ulkopuolisiin tapauksiin, kuten Belgiassa toimitaan jo nykyään. Tällöin yhä useampi lapsi menettäisi oikeuden isään. Vaaditaan, että lapsella pitäisi olla myös kaksi isää ja nolla äitiä. Käytännössä lainsäätäjä rohkaisisi tällöin siihen, että lapsi viedään suoraan synnytyssairaalasta ilman, että hän saa kasvaa äitinsä läheisyydessä. Haluttaisiin tukea myös sitä, että transsukupuoliset miehet synnyttävät lapsia. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä] Onko tämä lapsen etu, että mies voisi olla äiti? Ja jos on kaksi äitiä, niin miksi ei kolmatta? Alankomaissa työryhmä esittää, että lapselle voitaisiin vahvistaa enintään neljä juridista vanhempaa enintään kahdessa taloudessa. Suomessakin pohditaan jo sosiaalisten vanhempien tuomista lakiin.

Ketä palvelee vanhemmuuden käsitteen uudelleenmäärittely? Palveleeko se aikuisten mielihaluja vai lapsen parasta? Onko lapsi aikuista varten vai aikuinen lasta varten? Tämä on mielestäni perusarvokysymys.

Yhteiskuntatieteiden yksi vahvimmin todistetuista tosiasioista on se, että lapsen paras koti on biologisen isän ja äidin muodostama avioliitto. Kun emme tätä voi kaikille lapsille järjestää, niin ei meidän ainakaan pidä tieten tahtoen edistää päinvastaista kehitystä. Valitettavasti lapsesta uhkaa tulla tuote, jolla aikuiset hankkivat itselleen mielihyvää ja statusta yhteiskunnassa. [Eduskunnasta: Asiatonta!] Jos tällaista suhtautumista lapsiin vaalitaan ja vieläpä lainsäädännön keinoin, niin päättäjien puheet lapsen parhaasta ovat pelkkää sanahelinää. Teot ratkaisevat, eivät kauniit sanat.

Äitiyslaki väittää, että lapsen etu toteutuu paremmin, jos sitä ei selvitetä, kuin että jos se selvitetään. Tämä on täysin absurdi ajatus. Haluammehan me jopa tarkistaa lapsityötä tekevien taustat ja rikosrekisteriotteet. Sisäinen adoptio ei ole lapsen kannalta paha järjestely.

Täällä on tunteisiin vedoten puhuttu siitä, että lapsi ei jäisi tyhjän päälle, jos äiti kuolee synnytyksessä. Nämä ovat onneksi äärimmäisen harvinaisia tapauksia. Jos tämä on kuitenkin ongelma, niin sen voi ratkaista muilla keinoin vaarantamatta lapsen oikeusturvaa. Mielestäni voisi hyvin harkita huoltajuustestamenttia, jossa kuka tahansa vanhempi saa nimetä toiveensa lapsensa huoltajasta äkillisen kuolemantapauksen varalle. Tämä suojaisi lapsia kattavammin.

Äitiyslaki koskisi noin 160:tä tapausta vuodessa. Asiantuntijoiden mukaan on ylimitoitettua ja monimutkaista tehdä aiheesta oma, yhdenvertaisuusongelmia sisältävä laki.

Arvoisa puhemies! Juuri tänään olin puhumassa lapsiasiavaltuutetun seminaarissa, jossa peräänkuulutettiin lapsivaikutusten arviointia kaiken lainsäädännön yhteydessä. Samat järjestöt, jotka siellä hyvin liputtavat lasten puolesta, ovat aivan sokeita sen tosiasian suhteen, että lapsella on isä ja äiti. Päättäjät ovat joutuneet järjestökaapuun puetun poliittisen manipuloinnin kohteiksi. On irvokasta, että päättäjät ratsastavat mielikuvilla mieluummin kuin selvittävät faktat. Tätä katsoessa tulee mieleen 2 000 vuotta vanha totuus: ”Kehuessaan viisaita olevansa he ovat tyhmiksi tulleet.”

En ole kovinkaan väärässä, jos sanon, että arvokkainta, mitä meidän päättäjien on tehtävä, on suojella lapsia. He ovat meidän aikuisten vastuulla ja armoilla, ja heidän käsiinsä tämä maa aikanaan myös siirtyy. Siksi vetoan siihen, että jokainen miettii tätä lakia säätäessään omaa lastaan. Jos jatkamme tällä itsekkäällä linjalla, joka laittaa poliittisen hyväksynnän halun lasten hyvinvoinnin edelle, niin tulevat ajat tulevat osoittamaan virheemme. Toivottavasti meillä silloin on riittävästi nöyryyttä sen myöntämiseen, mutta lastemme lapsuutta emme saa takaisin.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Avaan debattikeskustelun. Pyydän niitä, jotka haluavat käyttää puheenvuoron, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta.

15.21 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni tämä kansalaisaloite on tärkeä, koska se edistää yhdenvertaisuutta ihmisten välillä. Tämä on se tärkein pointti tässä. Se, että lapsella on kaksi äitiä, on ollut mahdollista jo adoption kautta, mutta tällä aloitteella aikaistetaan menettelyä siten, että hedelmöityshoitoihin suostumuksen antanut katsottaisiin äidiksi. Kysymys on aika marginaalisesta asiasta, näitä on 100—200 lasta vuosittain, mutta sillä, kuinka paljon näitä tapauksia on, ei kuitenkaan ole merkitystä, vaan yksikin tapaus on riittävä. Mielestäni tämä lähtökohta on tärkeä, että lapsella on oikeus tuntea vanhempansa ja lapsen identiteettiä on kunnioitettava.

Tämä lainsäädäntö ei kuitenkaan riitä. Meidän pitää katsoa myös tulevaan. Kansainväliset säännökset on saatava kuntoon, muun muassa sijaissynnytystä, kohdunvuokrausta koskevat asiat. Ja sitten mielestäni äitiys- ja isyyslaki tulisi pidemmällä tähtäyksellä yhdistää, ja kannatankin ajatusta niin sanotusta vanhemmuuslaista, jota kohti meidänkin tulisi kulkea.

15.22 **Mikko Kärnä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä nyt käsiteltävänä oleva kansalaisaloite on YK:n lapsen oikeuksien julistuksen mukainen. Se tulee turvaamaan tosiasialliset perhesuhteet alusta saakka jokaiselle lapselle.

Haluan myös muistuttaa tätä salia siitä, että kaikki, aivan kaikki, suuret perhejärjestöt tukevat tätä aloitetta.

Tämä ei tule näkymään ulkopuolisille heidän arjessaan oikeastaan millään tavalla mutta on iso ja tärkeä muutos naispareille ja tärkeä pieni askel tasa-arvon puolesta.

15.23 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän lakivaliokuntaa hyvästä mietinnöstä. Sanon äitiyslaille ”tahdon”. Mielestäni tässä on kysymys ennen kaikkea lapsen oikeudesta, siitä, että lapsi saa oikeuden molempiin vanhempiin jo ennen syntymää. Olen kuunnellut tätä keskustelua, enkä tässä keskustelussa ole löytänyt yhtään syytä, miksi me emme tätä lakia voisi hyväksyä.

Tämä on ennen kaikkea lasten etu, ja arvostan sitä, että lapsivaikutukset on käyty läpi. Tässä valiokunnan puheenjohtaja nosti sen esille. Kaikki keskeiset perhe- ja lapsijärjestöt ovat tätä tukeneet. On tärkeää, että päästään siitä raskaasta adoptioprosessista ja jo neuvolassa ennen lapsen syntymää voidaan todeta juridisesti, että lapsella on kaksi äitiä.

Pidän tärkeänä, että lapsi- ja perhelainsäädännössä Suomi olisi edelläkulkija eikä perässähiihtäjä. Vastaavia säädöksiä on muissa maissa, ja pidän tärkeänä, että eduskunta tämän lain säätää.

15.24 **Touko Aalto vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On käsittämättömän hienoa, kuinka kansalaisyhteiskunta on 55 707 allekirjoittaneen voimin tuonut eduskunnan eteen aloitteen, joka koskee niin monen suomalaisen arkea mitä merkittävimmällä tavalla. Äitiyslaki tarvitaan ennen kaikkea siksi, että lapselle turvataan perhesuhteet heti syntymästä lähtien. Vihreät näkevät erittäin tärkeänä, että laki turvaa naisparin lapselle kaksi vanhempaa heti syntymästä lähtien. Äitiyslakia on pyöritelty papereissa jo vuosia. Enää ei ole jäljellä pienintäkään, ei pienintäkään, tekosyytä asian vatvomiseen ja vitkutteluun. Lakialoitetta on käsitelty pitkään ja hartaasti lukuisia asiantuntijoita kuullen, ja viesti on hyvin selkeä: äitiyslain aika on nyt.

15.25 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkin haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä siitä, että tämän kautta meillä on mahdollisuus ottaa taas pieni askel kohti yhdenvertaisempaa yhteiskuntaa. Minä kannatan tätä kansalaisaloitetta, koska se on selvästi, niin kuin mietinnöstä käy ilmi, lapsen etu. Lapsen etu on se, että hänen tosiasialliset vanhempansa ovat hänen vanhempiansa heti syntymästä. Ja on tärkeää, että myös näillä vanhemmilla on heti ne velvollisuudet ja oikeudet, mitkä vanhemmille kuuluvat, liittyen siihen omaan lapseensa.

Aiemmista puheenvuoroista on saanut semmoisen kuvan, että ainoa tapa olla äiti on synnyttää oma lapsensa. Minä pidän sitä hyvin loukkaavana. Meillä on tälläkin hetkellä lukuisia, lukuisia lapsia, jotka elävät adoptioperheissä. Ne voivat olla kotimaisia adoptioita, ulkomaisia adoptioita, perheensisäisiä adoptioita. Ne ovat samaa sukupuolta olevia perheitä, eri sukupuolta olevia perheitä. Nämä vanhemmat ovat näitten lasten oikeita vanhempia. Se, että täällä vähätellään äitiyttä, joka ei ole biologisen synnyttämisen seurausta, on minun mielestäni julmaa ja loukkaavaa.

15.26 **Leena Meri ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulin tänne tänään avoimin mielin ja olin aika hämmentynyt siitä, että eduskunta ei halua kuitenkaan näinkään heppoisin perustein lausuttuja perustuslakiasiantuntijoiden näkemyksiä vastaan tuoda tätä perustuslakivaliokuntaan, jonka jäsen olen. Olisin erittäin mielelläni katsonut muun muassa lapsen näkökannalta tätä, että voi antaa suostumuksen alle 18-vuotiaana hedelmöityshoitoon ja tulla sitä kautta toiseksi äidiksi.

Sitten tämä äitiyden tunnustamisen peruuttaminen ja se, että myös sitä kautta voi tulla äidiksi, että lastenvalvoja nostaa kanteen. Mietitäänpä nyt vaikka, että on alle 18-vuotias lapsi ja sitten nostetaan äitiyskanne häntä vastaan. Onko se lapsen edun mukaista, että tulee vahvistetuksi ei-biologinen äiti lapsen äidiksi kanteen perusteella ja hän on vastahakoinen? Tämmöiset asiat ovat kokonaan jääneet miettimättä lakivaliokunnassa. Minä olisin halunnut nähdä, onko tässä perustuslaillisia ongelmia. Minä olen tosi pettynyt. Miksi tämä ei voinut käydä perustuslakivaliokunnassa?

15.27 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, perustuslakivaliokunnan olisi ollut syytä katsoa tämän lain kohdalla kaikki nämä seikat, mitkä on nostettu esille, koska tämä on valtavan suuri suunnanmuutos suomalaisessa lainsäädännössä ja myöskin oikeuskäytännössä, jossa kaikki nämä aiemmat muutokset ovat aina pyrkineet siihen ja tähdänneet siihen — muun muassa isyyskanteitten aikarajojen pidentäminen ja jopa velvoitetut isyystutkimukset tuomioistuimen päätöksellä — että on haluttu vahvistaa lapselle isä. Aina on katsottu, että lainsäädännössä heikommassa asemassa ole-

valla eli lapsella on pääsääntöisesti oikeus myöskin sitten vahvistettuun vanhempaansa. Ihan tuore hovioikeuden päätös jopa määräsi isyyden selvittämistä koskevan dna-näytteen otettavaksi parikymmentä vuotta sitten haudatusta miehestä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön pohjalta. Miettikää, miten valtavan suuri suunnanmuutos tässä salissa ollaan tekemässä kaikkeen siihen, mihin tähän asti suomalaisessa lainsäädännössä ja oikeuskäytännössä on pyritty, eli siihen, että isyys pystytään vahvistamaan lapselle. [Puhemies koputtaa] Miina Sillanpään ajoista asti tässä salissa [Puhemies: Aika!] on pyritty ajamaan sitä, että lapselle pystytään vahvistamaan isyys.

15.28 **Suna Kymäläinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä edellä olevissa puheenvuoroissa tuli esille, että lapset ovat lainsäädännön armoilla, ja todellakin siitä tässä on kysymys ja sen vuoksi tämä laki äitiyslaista on tärkeä. Täällä on otettu esimerkiksi, kuinka vähän synnytyskuolemia on, ja tällä tavalla yritetty perustella lapsen oikeusturvattomuutta, mitä te edustatte muun muassa siellä vastustajien joukossa. On hyvä, että Suomessa on vähän synnytyskuolemia, mutta nämä perheensisäiset adoptioprosessit tällä hetkellä vievät vähimmilläänkin viikkoja, jopa pidempiä aikoja. Me emme tiedä, mitä sillä välillä voi tapahtua, ei ole tilastoja. Voi tulla autokolareita ja muita, ja silloin näillä lapsilla ei ole enää huoltajaa. He jäävät vaille oikeusturvaa ja yhdenvertaista asemaa siinä. Te haluatte, että näistä lapsista pahimmillaan tulee orpoja. Se on todella surullista ja järkyttävää, että täällä 2018 puhutaan tällaista.

15.29 **Jani Toivola vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan yhtyä aikaisempiin puhujiin ja kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä. Tuen ehdottomasti tätä äitiyslakia.

Minä itse ajattelen, että tässä on vähän niin kuin kaksi suuntaa. Toisaalta me voimme katsoa sitä yksinkertaista juridiikkaa, joka tekee näiden olemassa olevien perheiden arjesta turvallisempaa, helpompaa ja yhdenvertaisempaa. Mutta samalla tätä lakia on mielestäni katsottava myöskin osana sitä jatkumoa, mikä on näiden perheiden asema tässä yhteiskunnassa, ja miettiä sitä arkea, missä he elävät tänä päivänä ja miten monessa kohtaa vielä nämä perheet kamppailevat ennakkoluulojen, asenteiden, syrjinnän, erilaisten leimaamisten keskellä.

Näen ehdottomasti, että tämä äitiyslaki on osa sitä jatkumoa, missä me tuomme näitä perheitä tasavertaiseen asemaan, poistamme sitä stigmaa yhteiskunnasta, poistamme luvan asettaa ihmisiä eriarvoiseen asemaan, ja se pakottaa meidät pohtimaan uudella tavalla, miten me puhumme perheistä, minkälaisia kaikkia perheitä meidän yhteiskunnassa on ja mikä on kenenkin asema. Jos ajattelen sitä kiivautta, millä tätä esitystä vastustetaan, ja niitä perheitä, jotka elävät tällä hetkellä arkea, niin se vastustus tuntuu aivan kohtuuttomalta.

15.31 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä salissa on aika vähän puhuttu siitä tilasta, mikä tällä hetkellä on, eli voi mennä vuosikin aikaa, kun adoptioprosessi on kesken ja lapsella ei ole sitä toista vanhempaa. Tämä on hyvin turvaton jakso lapsen elämässä, jos sitten tälle synnyttäneelle vanhemmalle jotakin tapahtuu.

Tämä hyvä äitiyslakiehdotus selkeyttää oikeustilaa, kuten useimmat asiantuntijalausunnot lakivaliokunnassa ovat todenneet, ja lisää vanhempien oikeusturvaa, kun neuvolassa voidaan jo tunnistaa lapsen vanhemmuus. Tämä vähentää byrokratiaa ja on sillä tavalla hyvä.

Mutta tässä on aika paljon vielä tehtävää meillä, niin kuin tässä on aikaisemmin todettu: voitaisiin miettiä vanhemmuuslain kirjoittamista, ja myös tämä sijaissynnytysasia on sellainen, joka tulisi Suomessakin sallia.

15.32 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Suomen perustuslain 6 §:ssä on ensimmäisenä lauseena, että ”ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä”. Samassa pykälässä on, että ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti”. No, toteutuuko tämä oikeus lapsien kohdalla, jos tämä laki astuu voimaan? Minun käsitykseni mukaan ei.

YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artiklan mukaan — siinäkin on selkeät kirjaukset — ”lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen, ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan”. Toteutuuko tämä? Mielestäni ei.

15.33 **Kari Tolvanen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Muutama sana tuosta prosessista, kun asia nyt edelleen otetaan esille, eli sinne perustuslakivaliokuntaan lähettämisestä: Me todella kuulimme lakivaliokunnassa valtiosääntöoikeuden asiantuntijaa nimenomaan tästä perustuslainmukaisuudesta ja ihmisoikeussopimuksista, ja tämähän on ihan, sanotaan näin, normaali järjestys. Meidän eduskunnan työjärjestyksen mukaan erikoisvaliokunta, niin kuin lakivaliokunta, voi harkita itse tykönään sen ja kuulla asiantuntijoita siitä, onko tässä joitain sellaisia seikkoja, joidenka perusteella tämä pitäisi lähettää perustuslakivaliokuntaan. Me kuitenkin kuulimme Suomen pitkäaikaisinta perustuslain asiantuntijaa, ja hän täysin selkeästi — siis täysin selkeästi — sanoi, että tässä ei ole mitään syytä lähettää asiaa perustuslakivaliokuntaan, ja me emme sitä sen takia tehneet. Kaikkia asioita sinne ei todellakaan voi eikä pidä lähettää.

15.34 **Ilmari Nurminen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensiksi haluan todeta, että kannatan lämpimästi tätä äitiyslakia. Olen hieman hämmentynyt siitä, miten osa edustajista yrittää ehkä hämmentää ja viedä tätä asiaa sivuraiteelle. Pidän myös monia puheenvuoroja hyvin loukkaavina adoptioperheitä kohtaan, kuten edustaja Modig toi esille.

Täytyy muistaa, että kyse on kuitenkin olemassa olevista perheistä ja tämä äitiyslaki helpottaa naisparin hedelmöityshoidolla syntyvän lapsen oikeuksia. Tämä nähtiin lakivaliokunnassa lähes yksimielisesti näin, ja asiantuntijat näkivät tämän myös varsinkin lasten oikeuksien kannalta välttämättömänä lainsäädännön uudistuksena. Tämä helpottaa ensinnäkin tätä vahvistamista, ettei sitä prosessia tarvitsisi käydä, ja myös turvaa lapselle ihan juridiset oikeudet niin elatukseen, perintöön kuin tapaamisiin molempien vanhempien kanssa, ja näen, että tämä on sen takia äärettömän välttämätön.

Kun täällä monet edustajat ovat viitanneet hedelmöityshoitolakiin, näihin isyyden tunnustamisiin ja muuhun, niin se ei liity tähän äitiyslakilainsäädäntöön. Ja totean myös, että meillä on muitakin lainsäädäntöjä uudistettavana, kuten translaki.

15.35 **Tapani Tölli kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on periaatteellisesti hyvin merkittävästä asiasta kysymys. Nyt on puhuttu yhdenvertaisuudesta, mutta kun me tarkastelemme lapsia, niin lasten näkökulmasta tässä se ei toteudu. Lainsäädäntöön nojaten nyt voivat aikuiset päättää, että tällä lapsella ei ole koskaan isää. Se on aika

kova päätös. Tällä syntymättömällä lapsella ei ole koskaan isää, eikä voi koskaan sitä isyyttä saada juridisesti pitäväksi, ja se on se suuri asia. Me olemme seuranneet julkisuudesta, miten moni aikuinen ihminen hakee juuriaan. Se on vahva identiteetti. Jokainen haluaa tietää, mistä minä olen, miksi minä olen tällainen kuin olen.

Tämä ei ole vähäinen asia, ja tässä on tästä periaatteesta kysymys. Kokonaan toinen asia on, että meidän tulee jokaiselle ihmiselle antaa ihmisarvo ja huolehtia, että jokaisella lapsella on turvallinen ja hyvä kasvuympäristö. Mutta tässä puhutaan nyt eri asiasta. Isyys on elämään kuuluva suuri asia, ja jokaisella on oikeus tietää, kuka minun isäni on.

15.37 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minua loukkaa aivan käsittämättömän paljon esimerkiksi se, miten edustaja Niikko tuolla käytti puheenvuoronsa: tuntui, että haukuitte tyhmäksi koko lakivaliokunnan. Me olemme käyttäneet hurjasti aikaa, kuunnelleet eri alojen asiantuntijoita, saaneet lausuntoja. Tämä on huolellisesti valmisteltu mietintö, ja tätä yhtä ainoaa vastustavaa mielipidettä lukuun ottamatta koko lakivaliokunta oli tämän kansalaisaloitteen takana, ja näemme sen tarpeellisena nimenomaan lapsen ja lapsien yhdenvertaisuuden näkökulmasta katsottuna. Hedelmöityshoitoja saavat naisparit tälläkin hetkellä, ja tämä naisparien äitiyden vahvistaminen koskee tuntemattomia luovuttajia. Elikkä jos isyys voidaan vahvistaa, niin ei voida vahvistaa kahta äitiä. Tämä ei loukkaa kenenkään isyyttä, tässä ei viedä keneltäkään lapselta isää. Tällä halutaan vain parantaa sitä lapsen asemaa. Minusta tämä koko keskustelu on ihan käsittämätöntä. Lapsen oikeuksien puolestahan me tämän lain olemme tuomassa tähän saliin ja hyväksymässä.

15.38 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos loukkaannuttaisiin jatkuvasti vähemmän toisten puheista ja keskityttäisiin perustelemaan omia mielipiteitä ja tuotaisiin niitä omia kantoja esille.

Ainoa syy, minkä minä keksin, miksi tätä ei voitu lähettää perustuslakivaliokuntaan, oli se, että ehkä se vastaus ei olisi ollut mieluinen. Asianajajaliitto katsoo, että ei ole tarpeen säätää erillistä äitiyslakia. Suoraan tästä lausunnosta: ”Kun toinen äiti ei voi olla lapsen biologinen vanhempi, niin miksi hänelle pitäisi vahvistaa äitiys samalla tavalla kuin isyyslaissa vahvistetaan isyys biologiselle isälle? Luonnollisempaa ja ymmärrettävämpää on, että biologisen äidin naiskumppanin vanhemmuus vahvistetaan adoptiolla. Silloin ei vahvisteta ’äitiyttä’, vaan vanhemmuus.” Asianajajaliitto ei pidä kannatettavana säätää näin monimutkaista lainsäädäntöä, jossa on selkeitä yhdenvertaisuusongelmia hyvin harvalukuisia tilanteita varten. En itsekään katso, että tarvitsisi laittaa biologiaa ja juridiikkaa uusiksi.

15.39 **Johanna Karimäki vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Äitiyslaki on lapsen etu. Kyse on siitä, että tänäkin päivänä naisparien perheissä elää yhteisiä lapsia, joille toisen äidin vanhemmuus saadaan perheen sisäisellä adoptiolla. Tällä lailla ei puututa siihen siten, että keneltäkään oltaisiin viemässä isyyttä. Näiden hedelmöityshoitojen turvin syntyvien lasten isiä ei muutenkaan voisi vahvistaa, mutta on tärkeätä, että lapsella on syntyessään molempien rakastavien vanhempiensa turva. Tällä lailla myös kevennetään byrokratiaa, kun raskaampi tapa, perheen sisäinen adoptioprosessi, poistuu ja se voidaan korvata isyyslakia vastaavalla tunnustamismenettelyllä jo neuvolassa, kun yhteistä lasta odotetaan.

Lapsen oikeus perhe-elämään on turvattu myös niin perustuslaissa ja Euroopan ihmisoikeussopimuksessa kuin lapsen oikeuksien sopimuksessakin, eikä lasta saa syrjiä vanhempiin liittyviin perhemuoto- tai muihin ominaisuuksiin perustuen.

15.40 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Se, mikä minua hämmentää, arvoisa puhemies, tässä keskustelussa eniten, on se, että tässä käydään ikään kuin vanhaa keskustelua, koska tämä laki ei nyt muuta näitä asioita. Kysymys on itse asiassa hyvin epädramaattisesta tilanteesta: tapahtuuko se vanhemmuus, se äitiys, vähän aikaisemmin vai vähän myöhemmin. Tälläkin hetkellä näissä perheissä se lapsi syntyy ja se äitiys — ei vanhemmuus vaan äitiys — vahvistetaan sitten, kun lapsi on syntynyt. Nyt on kysymys siitä, että olisi kaikkien edun mukaista, varsinkin sen lapsen edun mukaista, että se voisi tapahtua jo aiemmin, kun sitä lasta odotetaan ja kun se hedelmöityshoito pyydetään ja tehdään, jotta perheessä olisi turvallisempaa, lapsella olisi juridiset oikeudet, perintöoikeudet ja muut. Minä en ymmärrä, miksi tämä on niin vaikeaa. Tässä ei muuteta nyt yhtään mitään muuta. Kaikki nämä hedelmöityshoitolain edellytykset, isyys ja se, kuka saa luovuttaa, on jo aikaisemmin ratkaistu ihan eri laissa. Tässä eivät muutu ne seikat.

15.42 **Hannu Hoskonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys on kyllä minulle todella hämmentävä, ja edustaja Merelle lämpimät kiitokset. Hän tämän juridisen puolen osasi selittää lakimiehenä ja kansanedustajana oikein hyvin. Sitten kun Asianajajaliiton lausuntoa luen ja kuuntelen, ajattelen tämän pienen ihmisen asemaa, en kyllä mitenkään jaksa ymmärtää tämän tällaisen lakiesityksen järkevyyttä.

Tässä perinteisten menojen ja perinteisten perhearvojen hämmentämisessä tässä maassa on menty jo niin pitkälle, että kaikki on unohdettu sen pienen lapsen puolelta. Kukaan ei ole puolustamassa sen pienen lapsen asemaa. Se on tässä todella huolestuttavaa — aivan yhtä paljon kuin se, että perinteisiä perhearvoja tässä maassa ei tunnu puolustavan enää kukaan. Kuka sen tekee, niin että me tämän sekamelskan keskellä jonain päivänä voimme sanoa, kuka on isä tai äiti? Tässä ei kohta tiedä itsekään, minne tässä ollaan menossa.

Edustaja Tolvaselle, lakivaliokunnan puheenjohtajalle, sanon vielä, kun hän pohti tämän hankkeen perustuslainmukaisuutta, että varjeltakoon tätä taloa siltä tilanteelta, että valiokuntaan [Puhemies koputtaa] kutsutaan yksi niin sanottu perustuslakiasiantuntija, [Puhemies koputtaa] joka vetää sen linjan. Perustuslakivaliokunnan kannan lausuu ainoastaan [Puhemies: Aika!] perustuslakivaliokunta eikä kukaan muu. Tällainen alennusmyynti on eduskunnan arvovallan halventamista.

15.43 **Suna Kymäläinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On se surullista, että edustaja Hoskonen aloitti edellisen puheenvuoronsa juuri siitä, kun hän tätä keskustelua kuuntelee ja kun hän on kuunnellut Asianajajaliiton lausuntoa. Tämä oli vain yksi lausunto niiden 30 kuulemisen joukossa, joita me lakivaliokunnassa teimme. Olisi hyvä, jos edustaja Hoskonenkin olisi perehtynyt myös niihin muihin lausuntoihin, teillä olisi toisennäköinen kanta sen osalta.

On epämiellyttävää, että te arvioitte lakivaliokunnan työtä huonosti tehdyksi tai huonoilla arvioilla eteenpäin viedyksi. Me olemme todella paneutuneet tähän asiaan emmekä ole tehneet tätä hätäisesti, kuten hallitus pyrkii monessa asiassa näinä päivinä toimimaan.

Tämä laki ei vie lapsilta mitään, mitä tulee nykyisin olevaan tilaan. Päinvastoin se vähentää byrokratiaa. Teidän hallituksenne yhtenä tavoitteena on ollut normien purku. Tässä on hyvä esimerkki siitä. Olemme juuri tekemässä sitä, mitä tekin olette tavoitelleet.

Näitä perheitä on tällä hetkellä, lapsia syntyy näihin perheisiin joka päivä.

15.44 **Ville Tavio ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perussuomalaisena pidän hyvänä tätä meidän kansalaisaloitejärjestelmäämme: ainutlaatuinen tapa kansalaisille suoraan tuoda asioita eduskunnan käsittelyyn.

Lakivaliokunnan jäsenenä kävin nämä argumentit puolesta ja vastaan huolellisesti läpi ja henkilökohtaisesti päädyin kannattamaan tätä lakia. Arvostan toki perinteisiä perhearvoja, ja on mielestäni hyvä, että käydään arvokeskustelua, mutta tässä yhteydessä se tuntuu nyt vähän asiayhteydestä irrotetulta. Lapsen etu on, että hänestä huolehditaan ja välitetään rakastavassa perheessä. [Eduskunnasta: Juuri näin!] Vanhempi voi olla hyvä tai huono, oli kyseessä sitten hetero tai homo, biologinen vanhempi tai ottovanhempi. Uskoisin, että kaikki tässä salissa nyt tämän voisivat kuitenkin allekirjoittaa.

15.45 **Hanna Halmeenpää vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kaikki pienen ihmisen, lapsen, asialla olevat lasten oikeuksia ja perheiden etua ajavat järjestöt ja tahot ovat olleet tämän lain, äitiyslain, hyväksymisen puolella, kannattaneet sitä.

Arvoisa puhemies! Minusta näyttää siltä, että Asianajajaliittoon vetoaminen ei ole nyt relevantti peruste. Asianajajaliitto ei tässä asiassa selvästikään ole lapsen edun mukaisella asialla. Sen sijaan se, mitä edustaja Biaudet sanoi siitä, tapahtuuko tässä nyt jotain dramaattista vai ei, on olennainen, relevantti, kysymys, ja tässä ei tule dramaattista uutta muutosta vanhemmuuteen eikä lasten oikeuksiin. Esimerkiksi äitiyslain mahdollistama tunnustamismenettely koskee vain ja ainoastaan niitä lapsia, jotka ovat saaneet alkunsa hedelmöityshoidoissa siten, että siittiöiden luovuttaja on nimenomaisesti kieltänyt mahdollisuuden isyytensä vahvistamiseen. [Eduskunnasta: Se on juuri näin!] Ei tämä lakimuutos, tämä äitiyslaki, tuo siihen asiaan mitään muutosta, tässä ei kenenkään isyys vähene eikä poistu. Äitiys ja vanhemmuus yleensä ja isyys ovat arvokkaita asioita. Lapsen edun näkökulmasta [Puhemies koputtaa] arvokkainta on se, että hänellä on huolehtiva, rakastava vanhempi [Puhemies: Aika!] ja turvattu juridinen asema.

15.47 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lakivaliokunta on perehtynyt äitiyslakiin perusteellisesti. Äitiyslakiin liittyvän kansalaisaloitteen taustalla on lainvalmistelu oikeusministeriössä. Lakivaliokunta on kuunnellut laajasti asiantuntijoita.

Mielestäni on lapsen edun turvaamista, että lapsella on jo syntyessään kaksi oikeudellista vanhempaa. Laissa on kysymys hedelmöityshoitojen kautta syntyvästä lapsesta. Kun mies luovuttaa siittiöitä nimettömänä, hänen tarkoituksenaan ei ole ilmeisesti vanhemmaksi ryhtyminen vaan auttaa lapsettomia.

Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja ihan molemmista kannoista, ja silti, vaikka olen erittäin perinteisten perhearvojen kannattaja, mielestäni lapsen edun mukaista on kannattaa tätä lakialoitetta.

15.47 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä muun muassa edustaja Nurminen totesi, että tällä ei ole yhtään mitään tekemistä hedelmöityshoitolain kanssa, ja myös edustaja Biaudet viittasi siihen, mutta kyllähän tässä muutetaan

myös hedelmöityshoitolakia, niin että naisparien on jatkossa mahdollista saada hedelmöityshoitoja yhdessä, mikä ei tällä hetkellä ole laissa. Ja kyllä tässä tosiasiassa rajataan lapsen oikeutta isään, sillä mikäli lapselle vahvistetaan kaksi äitiä, hänelle ei voitaisi myöhemmin vahvistaa isää, vaikka sitten tämä synnyttävä äiti ja sukusolujen luovuttaja, isä, ja lapsi sitä myöhemmin haluaisivat. Onhan mahdollista, että tämä biologinen isä muuttaa mieltään ja haluaa tämän lapsen isäksi, [Välihuutoja] esimerkiksi jos hän ei tule isäksi muuta kautta. Hän voi jälkikäteen näin muuttaa mieltään, mutta ei ole enää sitten mahdollista tämän lapsen saada isää.

15.49 **Ilmari Nurminen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mielestäni edelleen tätä keskustelua viedään koko ajan sivuraiteille itse tästä kysymyksestä. Nyt on kuitenkin kyse näistä perheistä, naispareista, jotka joutuvat käymään lapsen syntymän jälkeen tämän prosessin, ja on tilanteita, joissa lapsella ei ole molempia vanhempia. Tässä lainsäädännössä, tässä äitiyslakikokonaisuudessa, helpotetaan näiden perheiden tilannetta ja nimenomaan lapsen edun näkökulmasta. Ja kuten puheenvuorossani totesin, meillä on hedelmöityshoitolakia, meillä on translakia, meillä on hyvin montaa muuta lainsäädäntöä, joten varmasti täytyy kokonaisuutta katsoa ja uudistaa, mutta tämä askel on välttämätön, ja tämä ei muuta mitään muuten kuin helpottaa sitä väistämätöntä tilannetta, ja se tehdään.

15.50 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kiitän, Päivi Räsänen, puheenvuorostanne. Nytten vihdoinkin kuulemme fakta-argumentteja. Siis tosiasiahan on se, että sukusolujen luovuttaja voi tällä hetkellä itse valita, luovuttaako hän ne anonyymisti vai haluaako hän jättää sen mahdollisuuden, että isyys voidaan myöhemmin vahvistaa. Tällä hetkellä ei ole olemassa semmoista tilaa, että hedelmöityshoidon kautta syntynyt lapsi automaattisesti voisi saada tiedon siitä isästä. Sitä ei ole olemassa nyt, eikä sitä silloin myöskään poisteta.

Isyys on varmasti tärkeä asia — niin kuin täällä Tölli sanoi aikaisemmin, tämä ei ole mikään vähäpätöinen asia, eikä isyys missään nimessä ole vähäpätöinen asia. Ajattelisin kuitenkin, että jos joku isäksi toivoo pääsevänsä, on ehkä suoraviivaisempia keinoja kuin luovuttaa sukusoluja.

15.50 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Siinä mielessä mielenkiintoinen keskustelu, että valiokunnassa nousi esille asiantuntijakuulemisessa, niin kuin täällä varmasti on viitattu jo, se mahdollisuus, että olisimme säätäneet tähän sellaisen lisän, että naispari olisi voinut halutessaan valita sellaisen sukusoluluovuttajan, joka olisi suostunut tähän, mutta sitä ei kuitenkaan haluttu, mikä mielestäni oli hieman merkillistä, koska silloin olisi jäänyt se mahdollisuus, olisi ollut teidän näkemyksenne mukainen perinteinen mahdollisuus, jossa olisi ollut isä — juridinen ja todennäköisesti myös faktinen — joka olisi tunnustanut lapsen. Mutta sitä valintaa ei haluttu, ja sen takia lakivaliokunta kirjoittikin mietintöön erittäin selkeästi, että meidän mielestämme se olisi ollut hyvin varteenotettava mahdollisuus ja toivotaan, että oikeusministeriö selvittää myöskin tällaisen lakimuutoksen tekemistä myöhemmin. Ja silloin tietenkin on tämä mahdollisuus niille, jotka sitä haluavat, että on olemassa mies, joka on isä, joka todellisuudessa haluaa olla isä, vaikka hän ei kuulu siihen naisparin perheeseen, silloin olisi vain yksi juridinen äiti ja yksi isä. Mutta sitä ette halunneet tässä vaiheessa.

15.52 **Antero Laukkanen kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sitä ei haluttu sen takia, että se olisi muuttanut tämän prosessin, palauttanut valmisteluun tätä uudestaan monelta osin, ja sitä ei haluttu tehdä. Edustaja Biaudet antaa nyt hieman väärän kuvan tästä prosessista.

Täällä on mainittu, että tämä ei muuta nykyistä tilaa. Tämän lakiehdotuksen hyväksyminen johtaisi myös vallitsevan oikeustilan heikentymiseen, sillä tällä hetkellä naisparien on mahdollista käyttää myös sellaisia sukusoluja, joiden luovuttajan isyys voidaan vahvistaa joko ennen hedelmöityshoitoa tai sen jälkeen annetun suostumuksen perusteella — isyyslain 3.3 §.

Puhemies! Tässä on sellainen tilanne, että tämän lain voimaan tullessa ei voi käyttää kuin sellaisia siittiösoluja, joita ei haluta tunnustaa. Mutta sitten 18-vuotiaana näistä esteellisyyskysymyksistä huolimatta tällä lapsella on oikeus saada tietää sukusolujen luovuttaja — siis vasta sen jälkeen.

Sitten täällä mainittiin tämä vanhemmuuslaki. [Puhemies koputtaa] — Jaha, minun puheenvuoroni loppui, pyydänkin uuden.

15.53 **Olli-Poika Parviainen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täällä vedotaan lapsen asemaan silloin, kun vastustetaan äitiyslakia. Kuitenkin äitiyslaki, niin kuin monet ovat jo sanoneet, perustuu lapsen juridisen aseman parantamiseen, koska sisäisen adoptioprosessin ollessa kesken lapsen asema on erityisen haavoittuva. Ei tarvitse olla kovinkaan kummoinen rakettitieteilijä päätelläkseen, että Asianajajaliiton näkökulmasta se, että meillä on enemmän juristeilla töitä sisäisissä adoptioprosesseissa, ei nyt ole mitenkään erityisen vaikeasti pääteltävissä oleva kysymys. Tässä puhutaan aivan eri intressistä.

Yleisesti minä toivoisin, että täällä ei kuitenkaan edelleenkään vääristeltäisi sitä asiaa. Kun ehdot ovat hyvin tiukat sille, miten tunnustamismenettely tehdään, niin silloin ei kannata väittää, että isyys jotenkin heikkenisi. Isänä pidän tällaisia puheenvuoroja varsin erikoisina.

Toivoisin myös yleisesti, että kun on täysin tiedossa, että meillä on uskonnollis-maailmankatsomuksellinen näkemysero, se myös avoimesti tunnustettaisiin eikä sitä aina pyrittäisi verhoamaan juridiikkaan.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt otetaan vielä yksi debattipuheenvuoro ja sitten mennään puhujalistaan. [Mika Niikon välihuuto]

15.54 **Emma Kari vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on täysin selvää näitten asiantuntijalausuntojen pohjalta, että meillä on nyt käsittelyssä laki, joka on kiistatta lapsen etu. Tämä on se syy siihen, että kaikki keskeiset lastenoikeus-, lasten hyvinvointijärjestöt ovat tätä tukeneet. On erikoista, että tämä on asia, jonka tämän lain vastustajat täysin ohittavat. Tämä laki on lasten etu. Sen takia kaikki lastenoikeusjärjestöt sitä tukevat.

Kerta toisensa jälkeen minun täytyy sanoa, että minun on todella vaikea ymmärtää, minkä takia joillain edustajilla tässä salissa on niin iso tarve vähätellä näitten tiettyjen perheitten arvoa ja olemassaoloa. Nämä ovat ihan oikeita perheitä, nämä ovat ihan oikeita vanhempia. Ne riitelevät, ne sopivat, ne rakastavat, ne huolehtivat toisistaan ihan niin kuin teidänkin perheenne, ja ne kuuntelevat tätä keskustelua, joten kun te tässä salissa puhutte näistä perheistä, puhukaa niin kuin te haluaisitte, että teidän perheestänne puhuttaisiin. An-

netaan näille perheille se kunnioitus, jonka he ansaitsevat, [Puhemies koputtaa] ja näille äideille se kunnioitus, jonka jokainen äiti tässä salissa itselleen haluaisi.

15.55 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Musta ei tule valkoiseksi eikä valkoinen mustaksi, vaikka sitä pääosin vasemmalta kuulee.

Eduskunnan tulisi vahvistaa lapsen oikeuksia hänen biologisiin vanhempiinsa eikä tehdä enää yhtään sellaista lakia, joka lisää isättömiä lapsia. Tässä vaiheessa on syytä kysyä, miksi tässä salissa toistuvasti ajetaan aikuisten oikeutta lapsiin eikä lasten oikeutta isään ja äitiin. Täytyy kysyä tässä nytten edustaja Sarkomaalta ja Hänniseltä, jotka ovat poistuneet, jotka ovat molemmat myös vanhempia, lasten äitejä, ettekö te mitenkään näe mitään estettä tässä lainsäädännössä, josta sanotte, että tämä on hyvä. Yksinkertainen kysymys näihin asiantuntijoihin vedoten: Menkää kadulle tai kysykää vanhemmilta, jotka kasvattavat lapsia kotona, kolme kysymystä. Voiko äiti olla mies? Tämän lainsäädännön jälkeen kyllä. Voidaanko lapsi erottaa isästä iäksi? Kyllä voidaan erottaa tämän jälkeen. Ja — kolmas kysymys — voiko äidiksi tulla pelkällä ilmoitusmenettelyllä, vaikka on jopa alle 18-vuotias? Kyllä voi. Pelkästään nämä kolme esimerkkiä osoittavat sen, että tämä laki, äitiyslaki, jota mainostetaan, että se ei ole keneltäkään pois, ei ole täysin tasapainossa.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt mennään sitten puhujalistaan.

15.57 **Johanna Karimäki vihr:** Arvoisa rouva puhemies! Naisparien perheessä toinen äiti on tähän mennessä adoptoinut perheen yhteisen lapsen. Sateenkaariperheissä tämä perheen sisäinen adoptio on prosessina koettu pitkäksi ja raskaaksi. Uusi äitiyslaki tuo helpomman ja nopeamman menettelyn. Toinen äiti voi tunnustaa yhdessä odotetun hedelmöityshoitojen turvin syntyvän lapsen jo neuvolassa. Vanhemmuuden tunnustus noudattaa isyyslain vastaavaa menettelyä, ja äitiys voidaan vahvistaa pian lapsen synnyttyä. Äitiyslaki karsii hallintoa ja säästää yhteiskunnan resursseja, kun kuntien ja käräjäoikeuksien resursseja tuhlaavat turhat adoptioprosessit korvautuvat sujuvalla tunnustamisen prosessilla.

Olen iloinen, että lapsen asemaa parantava äitiyslaki hyväksyttiin lakivaliokunnassa selvällä enemmistöllä. Yli 55 000 kannatusilmoitusta saanut kansalaisaloite äitiyslaista luovutettiin eduskunnan puhemiehelle syyskuussa 2016, ja nyt liki puolitoista vuotta kestänyt eduskuntakäsittely on loppusuoralla ja laki eduskunnan täysistunnon hyväksyttävänä.

Äitiyslaki turvaa lapsen oikeuden vanhempiinsa. Se takaa naisparin lapselle kaksi vanhempaa heti syntymästä lähtien. Kun vauvaa odottava naispari voi tunnustaa toisenkin äidin vanhemmuuden jo neuvolassa, lapsi ei jäisi orvoksi ja ilman lain suojaa, jos synnyttävälle äidille sattuisi jotain. On lapsen etu, että hänellä on turvatut perhesuhteet heti syntymästään lähtien. Perheen sisäinen adoptio saattaa pahimmassa tapauksessa kestää jopa puoli vuotta, ja koko tämän ajan lapsen oikeudellinen asema on epäselvä. Lapsen aseman epäselvyys tuo lisähaasteita vanhemmille ja vaikeuttaa lapsen asioiden hoitamista siihen asti, kunnes sisäinen adoptio on tehty. Lakimuutos on siis tärkeä parannus nykytilaan.

Äitiyslakia valmisteltiin oikeusministeriössä jo viime hallituskaudella, ja sen oli tarkoitus astua voimaan yhtä aikaa isyyslain uudistuksen kanssa, mutta kristillisdemokraattien vastustuksen takia lakiesitys jäi silloiselta hallitukselta antamatta. Myös Sipilän hallitus oli haluton edistämään äitiyslakia. Tämä synnytti kansanliikkeen lain puolesta, ja nyt onkin korkea aika saattaa kansalaisaloitteen voimin eduskunnan käsittelyyn tuotu äitiyslaki voimaan. Kiitän lämpimästi kansalaisaloitteen aktiiveja ja allekirjoittajia.

Äitiyslain mahdollistama tunnustamismenettely koskee vain lapsia, jotka ovat saaneet alkunsa hedelmöityshoitoklinikalla siten, että siittiöiden luovuttaja on kieltänyt mahdollisuuden isyytensä vahvistamiseen. Nykytilanteessa näillä lapsilla ei syntyessään ole kuin yksi vanhempi, eikä heille nykyäänkään voida vahvistaa isää. Äitiyslaki ei siis veisi yhdeltäkään isäksi haluavalta mieheltä oikeutta isyyteen eikä lapselta oikeutta isään. Siittiöiden luovuttaja voi äitiyslaista riippumatta edelleen pitää itsellään oikeuden isyyden tunnustamiseen, mikäli näin haluaa. Tällöin lapsen isyys voidaan vahvistaa lastenvalvojan luona tai oikeusteitse joko isän, synnyttävän äidin tai lapsen hakemuksesta lapsen syntymän jälkeen, eivätkä nämä perheet voi käyttää äitiyslaissa säädettyä mahdollisuutta toisen äidin vanhemmuuden tunnustamiseen.

Valiokuntakäsittelyssä kuulimme lukuisia asiantuntijoita. Monimuotoiset perheet -verkosto nosti esiin kysymyksen, että olisi perusteltua sallia jatkossakin mahdollisuus käyttää tunnettua siittiöiden luovuttajaa, joka antaa suostumuksensa isyydelle. Tätä muutosta voidaan puoltaa sillä, että se mahdollistaisi naisparin perheessä elävälle lapselle oikeudellisen isän osapuolten niin halutessa. Siksi valiokunta kirjasi mietintöönsä, että on aiheellista, että oikeusministeriö erikseen selvittää hedelmöityshoitolain momentin muuttamista ja arvioi tällaisen muutoksen vaikutukset.

Lakivaliokunnan kuultavista asiantuntijoista valtava enemmistö puolsi tätä lasten oikeuksia parantavaa lakia, ja ennen kaikkea kaikki lastensuojelujärjestöt olivat vahvasti lain puolesta.

Äitiyslain käsittelyn valmistumista on odotettu kauan. Tämä on esitys, joka tuo moniin perheisiin onnea. Se on lapsille ja perheille tärkeä. Ja ennen kaikkea se ei ole keneltäkään pois. Laki suo vanhemmuuden turvan naisparin lapselle heti elämän ensi hetkillä.

16.02 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Karimäki tuossa äskeisessä puheenvuorossa kertoikin, että viime kaudellahan tätä lakihanketta yritettiin viedä läpi oikeusministeriön toimesta, mutta silloin itse valtioneuvoston jäsenenä pystyin estämään sen etenemisen. Nyt tämä sama oikeusministeriössä valmisteltu esitys on edennyt kansalaisaloitteen kautta.

Nykyisen lainsäädännön mukaan äitiys perustuu joko synnyttämiseen tai adoptioon. Lisäksi meillä on sijaisäitejä ja sosiaalisia vanhempia. Tällä aloitteella nyt siis halutaan, että sisäisen adoptioprosessin sijasta synnyttävän äidin naiskumppani voidaan tunnustaa äidiksi jo ennen synnytystä äitiysneuvolassa. Tällä lakihankkeella halutaan siis tuoda suomalaiseen lainsäädäntöön tunnustamiseen perustuva äitiys silloin kun naispari on hankkinut lapsen hedelmöityshoitojen avulla, ja kyllä tämä on hyvin suuri ja perustava muutos. Tämä koko lakipaketti kertoo myös siitä, miten monimutkaista ja miten elämälle vierasta on yrittää sovittaa sukupuolineutraaliuteen pyrkivään lainsäädäntöön se tosiasia, että lapsi kuitenkin — siis jokainen lapsi — saa alkunsa yhdestä biologisesta äidistä ja yhdestä biologisesta isästä.

Koko isyyslainsäädäntö on lähtenyt siitä, että lapsen biologinen isä pyritään vahvistamaan lapsen isäksi. Lähtökohtana tässä on ollut juuri lapsen etu saada vahvistettua ne tosiasialliset vanhempansa. Täällä on paljon käyty keskustelua siitä, ketkä ovat ne tosiasialliset vanhemmat, ja pidän kyllä merkillisenä, että tässä halutaan sivuuttaa tämä biologinen tosiasia, biologinen todellisuus, kokonaan. Äitiyslakiehdotus on siis eräänlainen muunnos isyyslaista, ja tässä ehdotuksessa yritetään muokata isyyslakia sopivaksi äidiksi tunnustamiseen, vaikka sen biologinen perusta on täysin erilainen. Tämä rinnastus on senkin vuok-

si ongelmallista, että isyyslain mukainen isyys on geneettisesti selvitettävissä, toisin kuin on tässä äitiyslaissa. Ei tästä toisesta naisesta voida geneettisesti selvittää, että hän nyt tosiasiallisesti on tämän lapsen äiti.

Tosiasia on sekin, että kun lapselle vahvistetaan kaksi äitiä, niin hänelle ei voitaisi myöhemmin vahvistaa isää, vaikka kävisi niin, että tämä sukusolunsa luovuttanut mies haluaisi ryhtyä myöhemmin isäksi ja sitä haluaisivat kenties tämä lapsi ja myös synnyttänyt äiti. Kyllä näitä mielenmuutoksia tapahtuu, esimerkiksi siinä tilanteessa, jos tämä mies toteaa, että hän ei muulla tavoin tule isäksi, ja hänelle herää se isäksi tulemisen halu ja halu kantaa vastuuta tästä lapsesta. Tämä lapsi ei voi koskaan saada itselleen juridista isää.

Tämä on kyllä mielestäni ristiriidassa sen periaatteen ja hengen kanssa, mitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on viime vuosina useissa ratkaisuissaan vahvistanut. Siellä on lähdetty siitä, että ihmisellä on oikeus tuntea biologinen syntyperänsä, oikeus saada selville nimenomaan, kuka se biologinen isä on, koska se ei ole niin helposti aina selvitettävissä kuin se, kuka se biologinen äiti on. Ihmisen identiteetin kannalta tämä on hyvin tärkeää, koska tätä koskevalla tiedolla on merkitystä ihmisen persoonallisuuden muotoutumisessa. Oikeus on lähtökohtaisesti jokaisella riippumatta siitä, missä ikä- tai elämänvaiheessa ihminen on, ja myös lapsen identiteetin kehityksen kannalta on merkityksellistä, että hän voi tuntea biologiset juurensa ja että hän voi myös isäänsä muodostaa suhteen. Oikeus saada aikuiseksi tultuaan tieto sukusolujen luovuttajan henkilöllisyydestä ei kyllä tätä tarvetta korvaa.

Perusongelma tässä mielestäni on se, että henkilöllä on oikeus saada tieto tämän biologisen isän henkilöllisyydestä vasta 18-vuotiaana eli aikuisena, eli lapsella ei ole tämän esityksen mukaan lainkaan oikeutta saada tätä tietoa, vaikka ajattelen, että esimerkiksi murrosiän kehityksessä se olisi tärkeää. Esimerkiksi adoptioperheissähän pidetään aika tärkeänä sitä, että jo aika varhaisesta vaiheesta lähtien lapsi saa rehellisen tiedon omasta syntyperästään. [Eva Biaudet: Se juridinen ikä kuitenkin myös siellä on 18 vuotta!] — Mutta lapsi ei saa tässä edes tätä tietoa lain mukaan ennen 18 vuoden ikää.

Juuri tämän takia, kun on näin syvistä asioista kysymys, näin syvistä kysymyksistä kyse, ihmettelen sitä, että lakivaliokunta ei suostunut pyytämään lausuntoa perustuslakivaliokunnalta tästä asiasta, että siellä ei lähdetty siihen, [Eva Biaudet: Ei kannattanut! — Välihuutoja] että olisi pyydetty perustuslakivaliokunnalta lausunto. Tässä on kysymys joka tapauksessa syvistä perus- ja ihmisoikeusnäkökulmista. On kysymys hyvin syvistä käsitteistä: äitiydestä, isyydestä, lapsen oikeudesta. Ja kyllähän lakivaliokunnassa oli myös asiantuntijoita, jotka olivat sitä mieltä, että olisi pitänyt perustuslakivaliokunnan lausunto pyytää. Muun muassa Jyrki Anttisen asiantuntijalausunnossa todetaan, että ”ehdotettu sääntely johtaa lapsen isyyden vahvistamisen kaventamiseen, ja heidän haavoittuvan asemansa ja myöhempien oikeutettujen intressiensä vuoksi asia tulisi saattaa perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi nykyisen perusoikeustulkinnan valossa”.

No, miksi tähän hankkeeseen on lähdetty? Mikä on se syy, minkä takia näin monimutkaista lainsäädäntöä ollaan tekemässä? Kyllä väitän, että perimmäinen syy on ideologinen. Perimmäinen syy on se, että halutaan saada ideologinen sukupuolineutraali ajattelumalli myös tähän vanhemmuuden käsitteeseen. Pidän kyllä huolestuttavana sitä, että — niin kuin täällä on muutamissa puheenvuoroissa käynyt ilmi — haluttaisiin eroon kokonaan näistä äitiyden ja isyyden käsitteistä, että meillä olisi pelkkä vanhemmuuslaki. Siinä nyt mentäisiin aivan ojasta allikkoon, jos tähän lähdettäisiin. Ja valitettavasti tässä lainsäädännössä lapsen etu jyrätään tämän sukupuolineutraalin ideologian alle.

Perusongelma mielestäni tässä on se, että meillä hedelmöityshoitolaki jo tällä hetkellä tuottaa isättömiä lapsia. Eli pidän kyllä ongelmallisena edelleen sitä muutosta, joka taannoin tehtiin, jossa hedelmöityshoitoja ryhdyttiin antamaan ilman isän mahdollisuutta yksinäisille naisille, ilman sitä, että perheeseen tulee isä. Toki nykyisessä lainsäädännössä se isän saaminen juridiseksi vanhemmaksi on kuitenkin vielä periaatteessa mahdollista, mutta nyt se poistetaan kokonaan eli tässä astutaan askel vielä huonompaan suuntaan. Ja vaikka hedelmöityshoitoja ei siis nykyisen lain mukaan anneta naispareille, käytännössä näin on menetelty, ja kun on tullut tämä käytäntö, niin nyt vaaditaan sitten lakia muutettavaksi tämän käytännön mukaan. Eli mielestäni erittäin huonoa lainsäädäntöä.

16.12 **Silvia Modig vas:** Arvoisa herra puhemies! Jälleen meillä on kansalaisaloitteen kautta mahdollisuus ottaa askel kohti yhdenvertaista yhteiskuntaa. Haluan kiittää aloitteentekijöitä ja todeta, että kansalaisaloite on kyllä todistanut paikkansa. Kiitän myös valiokuntaa erittäin perusteellisesta mietinnöstä. Valiokunnan mietintö ei jätä tulkinnanvaraa, etteikö tässä olisi kyse nimenomaan lapsen edusta. Jokaisella lapsella on oikeus vanhempiinsa heti syntymästä, ja jokaisella vanhemmalla tulee olla oikeutensa ja velvollisuutensa suhteessa lapseen heti.

Esitetty muutos tarkoittaa, että vanhemmuus voidaan varmistaa jo neuvolassa, jos hedelmöityshoitoon on lähdetty yhteisellä suostumuksella. Tämä tarkoittaa, että naisparien lapset tulevat samalle viivalle eri sukupuolta olevien parien lasten kanssa. Eri sukupuolta olevien vanhempien kohdalla tilanne on jo nyt tämä. Isät ovat voineet parin vuoden ajan tunnustaa isyytensä jo neuvolavaiheessa. Erittäin hyvä muutos, ja siten kyse on paitsi vanhempien yhdenvertaisesta kohtelusta myös lasten yhdenvertaisista oikeuksista.

Nykytilanne ei ole lapsen etu. Naisparien kohdalla toisen vanhemman äitiys voidaan vahvistaa vasta sisäisen adoption kautta. Pahin mahdollinen ja traagisin skenaario on se, että synnyttävälle äidille käy jotain, hän esimerkiksi kuolee ennen sisäisen adoption vahvistamista. Tällöin lapsi, jolla todellisuudessa on toinen rakastava ja sitoutunut vanhempi, jää yksin, koska laki ei tunnusta toisen vanhemman olemassaoloa. On vaikea ymmärtää, että kristillisdemokraatit vähättelevät tällaista kamalaa tilannetta. [Antero Laukkanen: Ei ole vähätelty!]

Täällä on annettu ymmärtää, että äitiys on riippuvaista synnyttämisestä. Kristillisdemokraattien vastalause lähtee siitä, että vaikka laki ei määrittele äitiyttä, niin on yleisesti tunnustettu käsite, että se lähtee synnyttämisestä. Minä olen tästä eri mieltä. Minun mielestäni adoptioäidit ovat aivan samanlaisia, yhtä arvokkaita, äitejä kuin ne, jotka ovat biologisesti lapsensa synnyttäneet. Tämä näkemys on mielestäni äärimmäisen julma, [Antero Laukkasen välihuuto] se on myös täysin väärin.

Tällä hetkellä meillä on tuhansia lapsia, jotka elävät adoptioperheissä. Osa heistä on saanut vanhempansa kotimaisen adoption kautta, osa kansainvälisen, osa perheen sisäisen adoption kautta. Adoptio on vaihtoehto monelle, ei ainoastaan samaa sukupuolta oleville vanhemmille vaan myös eri sukupuolta oleville vanhemmille, jotka syystä tai toisesta eivät voi tulla raskaaksi. Nämä vanhemmat ovat näitten lasten oikeita vanhempia, vaikka lapset eivät heistä geneettisesti periydykään. Nämä kaikki äidit ovat oikeita äitejä, vaikka eivät ole lastaan synnyttäneet. On käsittämättömän julmaa vähätellä heidän äitiyttään. [Antero Laukkanen: Ei ole vähätelty!] Nämä äidit ovat aivan yhtä sitoutuneita lapsiinsa ja rakastavat heitä aivan samalla tavalla kuin lapsensa synnyttäneet. Millä oikeudella te vähättelette tätä? [Välihuutoja] On lapsen etu, että kaikki vanhemmat, jotka ovat sitoutuneet ra-

kastamaan ja huolehtimaan lapsestaan, saavat saman lainsuojan ja myös samat oikeudet ja velvollisuudet.

On myös esitetty, että tällä muutoksella evätään lapselta oikeus isään. Tämä lakimuutos ei muuta nykytilaa siihen nähden. Laki hedelmöityshoidoista antaa sukusolun luovuttajalle oikeuden tehdä se anonyymisti ja antaa mahdollisuuden isyyden vahvistamiseen myöhemmin. Tämä on luovuttajan itsensä valinta, kukaan ei pakota suuntaan tai toiseen. Koska meidän lakimme mukaan lapsella voi olla kaksi vanhempaa, annetaan naisparille hoitoja vain sellaisilla sukusoluilla, joiden luovuttaja on itse halunnut, että se ei johda isyyden vahvistamiseen.

Jos täällä vaaditaan, että hedelmöityshoitojen kautta olisi aina säilytettävä mahdollisuus vahvistaa isyys, se voisi johtaa pahimmillaan luovuttajien määrän vähenemiseen. Tästä kärsisivät kaikki ne, jotka ovat lapsettomia vasten tahtoaan ja jotka kokisivat, että hedelmöityshoito olisi heille oikea vaihtoehto. Minä en voi missään nimessä kannattaa ajatusta, että tämä keino vanhemmuuteen evättäisiin heiltä, jotka toivovat tulevansa vanhemmiksi, olivat he samaa tai eri sukupuolta, mutta jotka syystä tai toisesta eivät voi tulla raskaaksi.

Vanhemmuudessa ei ole kyse sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta, eikä vanhemmuudessa ole kyse pelkästään biologiasta tai perimästä. Tässä keskustelussa saa sen kuvan, että siittiö on isä. Isä on se, joka huolehtii, joka rakastaa, joka pitää huolta, joka sitoutuu huolehtimaan lapsestansa. Siinä on kyse rakkaudesta, huolenpidosta, sitoumuksesta, ja minä toivon, että kaikilla, jotka haluavat vanhemmiksi ja ovat valmiita siihen sitoutumaan, on mahdollisuus se kokea.

16.17 **Ilmari Nurminen sd:** Arvoisa herra puhemies! Itsekin haluan kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä. On hienoa, että lakivaliokunta pitkän prosessin jälkeen on saanut sen tänne saliin ja näinkin, lähes yksimielisesti, ollaan viety tätä asiaa eteenpäin valiokunnasta.

Tässä äitiyslaissa on kyse siis naisparin hedelmöityshoidolla syntyvän lapsen oikeuksista ja perheen oikeuksista. Tällä hetkellä, kun naispari saa lapsen, heidän täytyy käydä tällainen perheen sisäinen adoptioprosessi, ja se nähdään monissa tapauksissa hyvin jopa nöyryyttävänä ja varsin byrokraattisena. Tämä äitiyslaki helpottaa tätä tilannetta, ja sen on tarkoitus turvata lapsen oikeus niin elatukseen, perintöön kuin myös tapaamiseen molempien vanhempien kohdalla. Kuten täälläkin on kerrottu, tilanteessa, jossa toinen vanhempi vaikka — kaikista surullisimmassa tapauksessa — menehtyisi, lapsella ei ole oikeutta sitten tähän toiseen vanhempaan. Sitä kautta tämä lainsäädäntö selkiyttää tätä olemassa olevaa tilannetta ja näiden perheiden arkea.

Täytyy muistaa, että nyt on kyse naispariperheistä ja siittiöiden luovuttaja on kieltänyt mahdollisuuden isyyden vahvistamiseen jo luovutustilanteessa, ja sen takia kääntäisin vielä enemmän katseita näihin perheisiin ja naispariperheisiin, kun tätä asiaa käsitellään. Toivonkin, että tämä etenee ja keskitytään olennaiseen eli annetaan ja turvataan hyvä ja turvallinen perhe-elämä näille perheille jo alusta asti.

16.19 **Mikko Kärnä kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia kaikille kollegoille erinomaisista puheenvuoroista. Kyllä tämä laki kiteytyy siihen, että tämä on lapsen etu, ja siltä pohjalta myös valiokunnassa tätä asiaa käsittelimme.

Monet lain vastustajat ovat nyt epätoivon vimmalla tarrautuneet tähän Asianajajaliiton lausuntoon tässä asiassa. Täytyy tietysti todeta, että on varsin luontevaa, että liitto vastustaa tällaisia muutoksia, jotka purkavat byrokratiaa ja vievät asianajajilta mahdollisuuksia

sitten antaa oikeudellista neuvontaa esimerkiksi adoptiotilanteissa. Samalla hämmästelen sitä — emmehän me nyt painota esimerkiksi vaikkapa Linja-autoliiton lausuntoja silloin, kun tehdään maatalouspolitiikkaa. Tässä on painotettu nyt perhejärjestöjen lausuntoja. Suomen Unicef, Pelastakaa Lapset, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Väestöliitto ja Lastensuojelun Keskusliitto kannattavat tätä lakialoitetta.

Tämä on YK:n lapsen oikeuksien mukainen asia, ja pääosa asiantuntijoista, joita valiokunta kuuli, oli sillä kannalla, että tämä muutos on hyvä ja tarpeellinen. Tämä turvaa tosiasialliset perhesuhteet lapselle alusta saakka, purkaa byrokratiaa eikä tule näkymään kenenkään ulkopuolisen arjessa millään tavalla vaan ainoastaan on pieni, tärkeä ja iloinen asia sille perheelle, jossa tällainen tilanne on, että tätä lakia tarvitaan.

Kiitos vielä kaikille keskustelusta, ja kiitos ennen kaikkea aloitteen tekijöille. On hienoa olla mukana viemässä tällaista tärkeää tasa-arvoasiaa eteenpäin.

16.20 **Eva Biaudet r:** Arvoisa puhemies! Meillähän on edessä siinä mielessä mielenkiintoinen tilanne, että meillä on lakiehdotus, joka on tullut eduskuntaan kansalaisaloitteena mutta joka on harvinaisen hyvin ja perusteellisesti valmisteltu jo ministeriössä. Siitä on ollut työryhmä, ja luonnos on ollut lausuntokierroksella. Me olemme käsitelleet sitä yli vuoden valiokunnassa todella perusteellisesti. Olemme kuulleet todella paljon asiantuntijoita. Siinä mielessä ei ainakaan sitä voi sanoa, että emme olisi perusteellisesti käsitelleet sitä. Olemme kuulleet kaikki ne argumentit puolesta ja vastaan ja ottaneet eri näkökulmia mukaan.

On myös selvää, että lainsäädäntöratkaisuja voi aina olla erilaisia, mutta mielestäni ei ehkä ole ihan oikein keskustella siitä, onko lainsäädäntöratkaisu oikea, jos itse asiassa on eri mieltä siitä, mitä halutaan. Minun mielestäni olisi reilumpaa keskustella juuri siitä, mitä tavoitellaan. Siinä mielessä se, onko kysymyksessä vanhemmuuslaki vai äitiyslaki ja isyyslaki, mikä ehkä on ollut sitten joidenkin lausunnonantajien mielessä, ei muuta sitä asiaa, mistä me oikeasti keskustelemme.

Ei myöskään keskustella siitä, että mikä minun mielestäni on kivin perhe. Jos minä saisin valita, niin minä kannustaisin ihmisiä adoptoimaan huomattavasti enemmän. Mielestäni se on erittäin tärkeä tapa tulla vanhemmaksi, äidiksi ja isäksi — lapsia on paljon maailmalla ja Suomessa [Päivi Räsänen: Se on totta!] — sekin on, mutta on myös erilaisia perheitä, ja jokaisessa perheessä on eri tapa syntyä siihen vanhemmuuteen.

Mielestäni tämä on niin epädramaattinen asia sen takia, että nämä perheet ovat jo olemassa. Nämä naisparit ovat suunnitelleet ja he haluavat ja toivovat lasta. Kun puhutaan juridisesti vain tunnustamisesta, se kuulostaa siltä, että ikään kuin joudutaan tunnustamaan lapsi. Mutta siitähän ei ole kysymys näissä tilanteissa. Näissä tilanteissa sitä on pitkään odotettu. Hedelmöityshoito ei ole mikään yksinkertainen asia. Sitä tehdään pitkästi, ja se on aika rankka ja niin edelleen. Siinä todellakin koetellaan sen perheen halua ryhtyä vanhemmiksi. Siinä mielessä mielestäni ei voi millään tavalla kyseenalaistaa näiden kummankaan äidin oikeaa äitiyttä, synnyttäneen tai sitten sen äidin, josta tällä tunnustuksella sitten tulee sellainen.

Mielestäni on myöskin todella outoa edes kyseenalaistaa sitä, niin että tässä tilanteessa olisi parempi vaihtoehto se, että se toinen äitiys vahvistetaan vasta sitten joskus paljon myöhemmin. Kyllähän jokainen ymmärtää, että kun lähdetään yhdessä tällaiseen projektiin, niin on ihanteellista, että voidaan tasa-arvoisena lähteä siihen — molemmat odottavat. Me haluamme myöskin, että perheessä isätkin ovat mukana raskauden aikana. Miksi ei

näissä perheissä haluttaisi, että toinen voi olla tasavertaisesti mukana? Muistan itse adoptioäitinä sen, että kun kotimaisessa adoptiossa adoption vahvistaminen kestää vähän aikaa juridisesti, kun lapsen on saanut huostaansa, niin se on aika epämiellyttävää aikaa ja se aika on todella pitkä, koska sen lapsen juridinen asema on epävarma. Ymmärrän hyvin, miten pahalta se tuntuu.

Mielestäni myöskään ei ole argumentti se, että jos näitä perheitä ei ole paljon, niin se ei ole tärkeä kysymys. Minun ideologiassani ajattelen niin, että jos jollekin ihmiselle asia on tärkeä, niin sen pitää myöskin meille olla tärkeä, vaikka heitä ei ole niin hirveän paljon.

Tässä äitiyslakikampanjassa ovat olleet tukemassa Sateenkaariperheet, Väestöliitto, Suomen Unicef, Pelastakaa Lapset, Amnesty Internationalin Suomen osasto, Ihmisoikeusliitto, Seta, Monimuotoiset perheet -verkosto, Suomen Setlementtiliitto, Suomen Kasvatus- ja perheneuvontaliitto, Naisasialiitto Unioni, Naisjärjestöt Yhteistyössä Nytkis, Yhden Vanhemman Perheiden Liitto, Adoptioperheet, Regnbåksankan, HeSeta, Turun seudun Seta, Jyväskylän Seta, Mummolaakso, Kasary. Minun mielestäni meillä on todella vakuuttavaa aineistoa perustella sitä, että tässä todellakin laajasti ajatellaan asiaa. Tässä on kysymyksessä lapsen etu. On absurdia, että juuri se asia on se, joka kyseenalaistetaan. Tässähän itse asiassa vain vahvistetaan lapsen oikeusturvaa, perheen turvallisuutta ja perhesiteiden pysyvyyttä.

Mielenkiintoista on myös se, että kun valiokunnassa esille tuli se mahdollisuus, että olisimme mahdollistaneet, että nämä naisparit voivat myös valita sellaisen luovuttajan, joka suostuisi tunnustamaan mahdollisesti, niin siihen ei haluttu mennä. Ymmärrän sen sillä perusteella, että se ei ollut alun perin tässä ministeriön valmistelemassa hallituksen esityksessä mukana, ja siinä mielessä sen tarkastelu ei ehkä ollut yhtä perusteellista kuin muiden, mutta en ymmärrä, että ne tahot, jotka nimenomaan olisivat toivoneet tällaista biologisen isän isyyden mukanaoloa, eivät kokeneet, että tämä olisi ollut mahdollinen vaihtoehto. Silloin olisi ollut mahdollista tälle perheelle, kahden naisen liiton perheelle, että he olisivat valinneet, haluavatko tällaisen ratkaisun, jossa se isä olisi ollut mukana, niin kuin tietenkin hirveän monessa sellaisessa perheessä, heteroperheessäkin, on, jotka ovat eronneet. Nyt tämä ratkaisu on siis samanlainen heteroperheiden ja homoperheiden kohdalla, samaa sukupuolta olevien perheiden kohdalla, nimenomaan kun puhutaan tästä luovutuksesta ja tunnustamisesta, eli valittiin kuitenkin tällainen tilanne, että se tehdään samalla tavalla. No, tähän voidaan varmaan joskus vielä palata.

Mielestäni tämä on todella iloinen muutos, missä me olemme nähneet lasten ja perheiden tilanteen. Toivoisinkin, että olisi mahdollista ajatella, että se ei kostaudu sitten näiden lasten kohdalla vain sen takia, että joku on ollut eri mieltä tasa-arvoisen avioliittolain säätämisestä. Nämä lapset ovat kuitenkin olemassa. Heidän etunsa on, että heillä on kaksi juridista vanhempaa. Se, että vastustaa sitä, että haluaa sisäisen adoption, ei tuo ketään toista vanhempaa siihen mukaan.

En myöskään osaa nähdä, mikä arvo siinä on, että joku, joka ei ole halunnut, että hänet tunnustetaan isäksi, joskus myöhemmin katuu ja yhtäkkiä onkin sitä mieltä, että hän olisikin läsnäoleva isä. Ei se ole oikeata vanhemmuutta se. Kyllä me haluamme, että ihminen on mukana ihan alusta asti, kantaa vastuuta — hankkii lapsia sen takia, että niitä haluaa, ja kantaa sen vastuun. Kysymyksessä on huomattavasti enemmän kuin biologia. Toivon, että tämä nyt sitten etenee ja että perheet mahdollisimman nopeasti saavat nämä asiat korjautettua ja äitiyslaki hyväksytään. — Kiitos.

16.28 **Suna Kymäläinen sd:** Arvoisa herra puhemies! Todellakin, puhumme kansalaisaloitteesta, joka on tähän taloon tullut ja ansaitsee oman arvokkaan käsittelynsä. Valitettavasti, kun tätä keskustelua kuuntelee, täällä salissa emme ole yltäneet arvokkaaseen käsittelyyn tai keskusteluun. Sen sijaan lakivaliokunnassa kävimme rauhallisesti, asiallisesti ja asian vaatimalla vakavuudella tähän aloitteeseen kiinni. Kysymyksessä on siis oikeusministeriön valmistelema lakiluonnos, joka viime kaudella ei edennyt kristillisdemokraattien ollessa hallituksessa ja heidän vastustaessaan tämän asian esilletuontia. [Sari Tanus: Miksi se ei tullut hallitusohjelmaan tällä kaudella?] — Me emme ole hallituksessa tällä kaudellakaan, edustaja Tanus; varmasti olisi tullut, jos sosiaalidemokraatit olisivat hallituksessa. [Sari Tanus: Se ei siltikään ollut siellä!]

Tässä aloitteessa kysymys on lapsen edusta ja turvasta, oikeusturvasta. Miten lapsen kävisi, jos äiti kuolisi ennen kuin perheensisäisestä adoptiosta olisi pystytty päättämään ja lapsella olisi toinen huoltaja? Tällöin lapsesta tulisi orpo ja hän ei pystyisi olemaan sen ihmisen kanssa, joka on ollut hänen mukanaan, kun hän on syntynyt, ja on hoivannut ensi hetkistä alkaen. Se on käsittämätöntä, että lapselta vietäisiin tällainen oikeus. Lain on tuotava turvaa lapselle, että näin ei käy. Lapsella on oltava myös oikeus saada elatusta, jos perheessä tulee erotilanne. Kysymys on lapsen oikeusturvasta ennen kaikkea, mutta kyllä myös tuon perheen ja pariskunnan oikeusturvasta, luottamuksesta siihen, että heidän perhettään arvostetaan siinä kuin kaikkien muidenkin perheiden olemassaoloa.

Kaksi juridista vanhempaa syntymästä alkaen — tämä poistaa byrokratiaa, jota tällä hetkellä olemassa olevan lainsäädännön mukaan on olemassa. Kysymys on siis perheistä, joissa nyt tällä hetkellä joudutaan käynnistämään perheen sisäinen adoptio lapsen synnyttyä, kun pystyttäisiin vähemmällä byrokratialla, vähemmällä vaivalla huolehtimaan, että lapsella on kaksi vanhempaa jo syntymässään.

Kuulimme lakivaliokunnassa todella 30:tä asiantuntijaa, ja tulimme siihen tulokseen, että tämä lakialoite, kansalaisaloite, on kannatettava ja oikean suuntainen, koska laki ei vie lapsilta mitään, mitä tulee nykylakiinkaan, vaan vähentää byrokratiaa ja lisää lapsen oikeusturvaa. Nämä perheet ovat olemassa jo tällä hetkellä, ja tämä tuo näille perheille turvaa.

Kun tätä keskustelua on kuullut — tämä on poukkoillut — tuntuu, että kun kuusi seitsemän vuotta on näiden asioiden äärellä käyty, niin aina palataan näissä keskusteluissa, niin tämänkin lain käsittelyn yhteydessä, niihin repiviin ja ei-niin-tyylikkäisiin keskusteluihin, joita olemme käyneet muun muassa tasa-arvoisen avioliittolain osalta ja joita kävimme muun muassa hedelmöityslain osalta, isyyslain osalta ja niin poispäin. Tasa-arvoisesta avioliittolaista on jo päätetty. Hedelmöityslaista on päätetty. Nyt on kyse vain tästä äitiyslaista. Tällä hetkellä naisparista, joka haluaa perheeseensä lapsen, vain toinen voi hakea hedelmöityshoitoa ja tulla vanhemmaksi, ja läpi pitkän prosessin — raskauden, synnytyksen ja lapsen syntymän jälkeen käydään sitten se prosessi — myös toinen vanhempi tulee juridisesti huomioiduksi. En ymmärrä, mitä väärää on siinä, mitä haittaa on siitä, jos alusta alkaen nämä ihmiset, nämä lapsen haluavat vanhemmat, hakevat yhdessä tuota oikeutta lapseensa.

Lain täytyy tuoda turvaa. Tähän asiaan perustuen lakeja on tässä talossa aiemminkin säädetty. Esimerkiksi adoption kohdalla on niin, että jos äiti päättää luopua lapsestaan ja antaa lapsen syystä tai toisesta adoptoitavaksi, lapsi saa adoptiovanhemmat ja perheen eikä äiti voi päättää kuuden vuoden päästä, että haluankin peruuttaa tämän adoptiopäätökseni ja haluankin tämän lapseni takaisin. Tässä on ikään kuin samasta asiasta kysymys tällä kertaa. Jos sukusolun luovuttanut mies ei halua, että lapsi saa tiedon biologisesta isästään, hän

on itse päättänyt näin tehdä, ihan itse tehnyt päätöksen, ettei hän halua tuota isyyttä tunnustaa. Samalla tavoin lain tulee antaa tälle lapselle, joka perheeseen on syntynyt ja perheessä elänyt, turva siitä, että hänen perheensä on ihan oikea eikä kukaan ulkopuolinen voi tulla sitä hajottamaan ja vaatimaan häntä eri tavalla huoltajuuden osalta.

Haluan viestiä, että arvostamme näitä perheitä, joissa nämä lapset asuvat ja elävät ja tulevat rakastetuiksi. Harmi, että näin tärkeästä ja vahvasti arvoihin pohjautuvasta lakiesityksestä käydään näin raskas keskustelu. Olemme lakivaliokunnassa, kuten jo aiemmin sanoin, suhtautuneet tähän asiaan alusta alkaen sen vaatimalla vakavuudella, laajasti kuunnelleet asiantuntijoita ja harkiten, vakavasti punninneet asian. Puollamme kansalaisaloitetta.

16.35 **Vesa-Matti Saarakkala sin:** Arvoisa herra puhemies! Meillä on todella viime vaalikaudella jo ollut näitä lakihankkeita sukupuolineutraalisuuden lisäämiseksi täällä käsittelyssä, ja meillä on hyväksytty tämä homoliittolaki jo aiemmin täällä eduskunnan niukalla enemmistöllä. Siinä mielessä tämä on loogista jatkumoa sille lainsäädäntötyölle, jota tässä talossa enemmistön päättämänä on haluttu tehdä. Ja tavallaan ymmärrän niiltä, jotka tätä lakiesitystä kannattavat, sen argumentin, että me, ketkä emme tätä nyt kannata, kuten itse, olemme ikään kuin jälkijunassa tätä vastustamassa.

Mutta sitten tullaan siihen kysymykseen, miten tähän tilanteeseen on päädytty. Tähän on tultu sillä lailla, että on tullut ensiksi tämä rekisteröity parisuhde keskenään samaa sukupuolta oleville henkilöille. Sanottiin, että tämä on hyvä ja se riittää. Sitten seuraavaksi sanottiin, että ei se riitäkään, että kyllä pitää saada hedelmöityshoidot itsellisille naisille, koska jokaisella naisellahan on periaatteessa mahdollisuus hankkiutua raskaaksi myös sillä tavalla kuin tavanomaista on ollut, ennen kuin tämä tekniikka on kehittynyt näin hienoksi, että on näitä hedelmöityshoitoja mahdollisuus saada. Ja sen jälkeen sitten sanottiin, että kun nyt on kuitenkin sellainen tilanne, että tämä nainen ei välttämättä, joka on tämän hedelmöityshoidon saanut, olekaan itsellinen vaan hänellä voikin olla kumppani, niin tämä kumppani on nyt sitten vahvistettava myös toiseksi vanhemmaksi, ja näin on sitten tultu siihen vaatimukseen, että haluttiin tämä perheen sisäinen adoptio. No, sekin on sitten annettu. Seuraavaksi sitten tultiin siihen, että kun nyt on näitä homoperheitä olemassa — ei siinä mitään — niin nyt sitten pitää saada myös tämä avioliittolaki, sellainen kuin on heteroille ollut. Ja sen myötä sitten tultiin siihen, että kun sekin on nyt tähän saatu, niin sitten pitää saada myös se adoptio-oikeus, siis ulkoiseen adoptioon. Aina on tullut se uusi vaatimus, ja näitä ei ole tuotu esiin siinä kohtaa, kun on hyväksytty näitä uusia hankkeita aina tipotellen.

Ja sen takia vastustan tätä, niin kuin minä kansanedustajana vastustan homoavioliittoja ja vastustan myös sitä, että ylipäätään hedelmöityshoitoja annetaan itsellisille naisille. Minusta ne kuuluvat vain heteropariskunnille ja mieluiten vielä avioliitossa oleville, koska se on lapsen etu — kun keskimäärin avoliitosta erotaan herkemmin kuin avioliitosta, niin minä katson, että se on lapsen etu — että niitä annettaisiin vain avioliitossa oleville ja heteropareille. No, lainsäädäntö on muuttunut ajat sitten, mutta kun se tapa, millä tähän on tultu, on ollut tällainen, [Eva Biaudet'n välihuuto] voisi sanoa, hämäävä ja vääristelevä ja se on viekkaudella tuotu tähän tilanteeseen, niin minä ainakin katson oikeudekseni siitä huolimatta, että on tietyllä tavalla loogista tämäkin seuraava askel ottaa, vastustaa sitä. Minä vastustan sitä loppuun asti ja olen sitä mieltä tosiaan, että kun kerran hedelmöityshoidossa, voi ajatella niin, kyse on hoidosta ja kun lähtökohtaisesti vain keskenään eri su-

kupuolta olevat henkilöt voivat yhdessä luonnollista tietä saada jälkikasvua, niin voi kysyä — minä en oikein maalaisjärjellä ajattelevana sitä ymmärrä — minkä ihmeen takia yksittäiselle ihmiselle pitäisi tällainen hoito antaa. Jo alkujaankin tämä ajatus on jokseenkin erikoinen ja luonnonvastainen, ehdottomasti.

Tällaisia hankkeita voidaan toki täällä juntata eteenpäin enemmistöpäätöksin, mutta se, mitä nyt itse vähintään edellyttäisin täällä salissa, on se, että annettaisiin edes mahdollisuus toisille olla sitä mieltä kuin ovat. Tämä ajattelutapa, jota esimerkiksi itse edustan, on varsin yleinen ajattelutapa maailmalla, enkä ole mikään vähemmistöajattelija tässä ollenkaan. Eli tavallaan se sellainen ihmeellinen väheksyminen, mitä täällä tuodaan esille, on omiaan kasvattamaan sitä, voisi sanoa, sellaista ylimääräistä turhautumista, mitä tuolla monet ihmiset kokevat. Te teette huonon palveluksen näille vähemmistöille käyttäytymällä täällä sillä tavalla, jolla teistä monet ovat tänään käyttäytyneet.

16.40 **Silvia Modig vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta on huolestuttavaa, että kansalaisaloitetta kutsutaan hämäräperäiseksi keinoksi edistää asioita ja se tarkoittaisi, että se on tehty viekkaudella. Kansalaisaloite on minun mielestäni osoittanut paikkansa ja arvonsa meidän demokraattista instituutiota vahvistavana tekijänä.

Te sanoitte, että me teemme täällä karhunpalveluksen vähemmistöille puhumalla niin kuin me puhumme. Minä yritän yleensä aina katsoa lakeja en itseni kautta vaan yleisen ja yhteisen edun kautta. Mutta minun on pakko sanoa tämä teille, edustaja Saarakkala: Minua on tässä salissa verrattu eläimiin sekaantujiin. Minulle on sanottu, että minun rakkauteni ei ole yhtä arvokasta kuin muitten rakkaus, minun parisuhteeni ei ansaitse lain edessä samaa suojaa kuin muiden parisuhteet. Ja nyt minulle on kerrottu, että minä en ole kykenevä ryhtymään äidiksi sen takia, että minä en voi saada lasta rakastamani henkilön kanssa.

16.41 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Modig tuossa sanoikin, mitä minäkin ajattelin sanoa. Minusta on kyllä aika käsittämätöntä, että te, edustaja Saarakkala, tuolta pöntöstä sanoitte juuri, että te ette hyväksy sitä, että hedelmöityshoitoja annetaan. Meillä on myös lukuisia heteropareja, jotka käyttävät luovutettuja munasoluja, luovutettuja siittiöitä, jotta he saisivat sen onnen, yhteisen lapsen. Minusta tämä on käsittämätöntä. Ei se äitiyskään periydy sillä, että munasolu on luovutettu. Sama homma on sen siittiön kannalta: ei se isyys ole sitä, että on luovuttanut siittiön. Vanhemmuus on jotakin paljon arvokkaampaa.

16.41 **Vesa-Matti Saarakkala sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Te voitte ihmetellä omaa kantaani ihan niin kauan kuin haluatte, mutta se minun kantani ei ole mitenkään harvinainen kanta kansalaisten keskuudessa. Jos ette ole vielä huomanneet, niin suinkaan kaikki eivät ole teidän kanssanne tästä teidän mielestänne itsestäänselvästä asiasta samaa mieltä.

Ja mitä tulee todella hedelmöityshoitoihin, niin minä perustan sen oman näkemykseni ihan tähän luonnollisuuteen siinä mielessä, että vain keskenään eri sukupuolta olevat henkilöt voivat edes teoriassa keskenään saada luonnollista kautta jälkikasvua. Siten näen, että vain tällaisille henkilöille ja tällaisille pareille ylipäätään pitäisi antaa hedelmöityshoitoja, koska heillä on edes teoriassa se mahdollisuus saada lapsia, vaikka siinä olisikin sitten biologisia ongelmia. On kaksi ihan eri asiaa puhua samaa sukupuolta olevasta parista kuin että puhutaan tällaisesta heteroparista. Tätä voi olla ymmärtämättä minun puolestani vaikka

maailman tappiin, mutta näin monet ihmiset tulevat ajattelemaan [Puhemies koputtaa] tästä eteenpäinkin.

16.43 **Eva Biaudet r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on tietenkin populismin koko ydin se, että ikään kuin sanoo, että kansa on samaa mieltä kuin minä ja että useimmat muut ovat samaa mieltä kuin minä. Mielestäni on aika selvää nähdä täällä, kun äänestetään, miten meistä kansanedustajista, jotka olemme valittuja tänne ja näistä kysymyksistä keskustelleet vaikka miten paljon, enemmistö ajattelee. [Vesa-Matti Saarakkala: Niukka enemmistö!] Siinä mielessä meillä on useampi laki, joka jo on osoittanut sen. Valiokunnassa oli yksi vastaehdotus, joka ei saanut edes kannatusta. Siinä mielessä minun mielestäni on aika selvää nähdä, miten nämä mielipiteet menevät. Toki vähemmistölläkin on aivan yhtä hyvä oikeus siihen, mutta mielestäni ei pidä ehkä suurennella sitä, että on olemassa joitain merkillisiä voimia, jotka ajattelevat jossain pimeydessä enemmän kuin itse. [Vesa-Matti Saarakkala: Merkittävä osa, niin olen sanonut!] Tietenkin kaikki mielipiteet ovat merkittäviä ja ihmiset ovat merkittäviä.

16.44 **Laura Huhtasaari ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen nyt kolme neljä kertaa kuullut täällä salissa sanottavan, että ”minua loukkaa, kun olette tuota mieltä, kun olette eri mieltä”. Se on aika mielenkiintoinen käsite, eli minkä takia meillä olisi poliittisia puolueita, jos emme olisi keskenään eri mieltä? Mikä on poliittinen puolue ilman ideologiaa? Ei mikään. Minä vastustan sukupuolineutraalia ideologiaa, mutta minua ei lainkaan loukkaa se, että edustaja Elomaa on minun kanssani esimerkiksi tästä asiasta eri mieltä, ja meillähän on tämän kansalaisaloitteen kohdalla vapaat kädet. Minä uskon, että edustaja Elomaa vilpittömällä mielellä ajaa yhtä paljon lapsen etua ja yhteiskunnan etua kuin minä. Olemme tästä asiasta kyllä eri mieltä.

Ja Asianajajaliitto katsoo, että ei ole tarpeen säätää erillistä äitiyslakia. Se ei johdu siitä, että Asianajajaliitto väheksyisi kenenkään perhettä tai äitiyttä, vaan siihen on ihan perusteet.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

16.45 **Mari-Leena Talvitie kok:** Arvoisa herra puhemies! Tämä käsittelyssä oleva kansalaisaloite on poikkeuksellisen hyvin valmisteltu. Miksi? Tämän kansalaisaloitteen pohjalla on tosiaan muutama vuosi sitten oikeusministeriössä tehty esitys, siinä vaiheessa lähestulkoon hallituksen esitys, mitä ei sitten kuitenkaan loppujen lopuksi koskaan annettu tänne eduskuntaan, eikä siitä ole keskustelua täällä suuressa salissa aikaisemmin käyty. Lakivaliokunnassa kävimme rakentavan ja, voisi sanoa, toisia kunnioittavan keskustelun aiheesta. Jonkin verran olemme myöskin saaneet kritiikkiä siitä, että tämän kansalaisaloitteen käsittely meillä siellä lakivaliokunnassa venyi. Toisaalta näen, että meillä on monta muuta kansalaisaloitetta, jotka ovat venyneet tätäkin kauemmin, ja tilanne kuitenkin on se, että muu eduskuntatyö, hallituksen esitykset, U-kirjeet ja muut, on näihin kansalaisaloitteisiin nähden etusijalla.

Kiitän valiokunnan puheenjohtaja Tolvasta ja varapuheenjohtaja Biaudet’ta ja koko valiokuntaa siitä, että pystyimme myöskin käymään sellaista keskustelua ja pohdintaa. Ei ollut kyse siitä, että olisimme olleet asiasta kovin paljon eri mieltä, mutta kuulimme asiantuntijoita kattavasti ja kävimme myöskin sellaista pohdintaa, että näen, että nyt valiokun-

nan mietintö on jalostunut ja on huomattavasti paremmalla tasolla kuin millä tasolla se olisi ollut ilman sitä laajempaa keskustelua.

Arvoisa puhemies! Aloitteen perusteluista ilmenee, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvion mukaan hedelmöityshoitoja annetaan vuosittain noin 160 naisparille. Vaikka tapausten määrä ei käytännössä ole määrällisesti kovin suuri, ehdotetut säännökset ovat kyseisissä tapauksissa hyvin merkityksellisiä. Nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa siis eri sukupuolta olevan parin perheeseen hedelmöityshoidolla syntyvälle lapselle kaksi oikeudellista vanhempaa jo lapsen syntyessä, eikä tätä mahdollisuutta vastaavasti ole hedelmöityshoitoja saaneella naisparin lapsella.

Valiokunta katsoikin tosiaan, että sellaisessa tilanteessa, jossa naispari yhteistuumin hankkii lapsen hedelmöityshoidolla, perheen sisäinen adoptio ei ole kaikkein tarkoituksenmukaisin menettely parisuhteen toisen osapuolen vanhemmuuden vahvistamiseen. Se ei myöskään turvaa lapsen etua parhaiten, koska parhaimmillaankin perheen sisäinen adoptio voidaan vahvistaa vasta muutama viikko lapsen syntymän jälkeen. Ongelmia edun turvaamisen kannalta voi tällöin aiheutua esimerkiksi, jos lapsen synnyttänyt äiti kuolee tai sairastuu vakavasti ennen kuin perheen sisäinen adoptio on vahvistettu. Adoptio ja siten toisen elatusvelvollisen oikeudellisen vanhemman vahvistaminen lapselle voivat myös estyä, jos adoption hakija tai lapsen synnyttänyt äiti osapuolten välien rikkoutumisen vuoksi peruuttaa suostumuksensa adoptioon ennen tätä adoption vahvistamista. Näin ollen, niin kuin myöskin useilta asiantuntijoilta kuultiin, niin kuin tässä salissa on jo tänään tullut ilmi, kaikki isot lapsi- ja perhejärjestöt, jotka ovat olleet tämän kansalaisaloitteen takana, ovat yhteistuumin katsoneet, että kyseessä on myöskin lapsen etu. Ja näin valiokuntakin katsoo, että ehdotettu sääntely puoltaa erityisesti tätä lapsen edun turvaamista. Toisaalta se sitten myöskin vahvistaa naisparin vanhemmuutta ja yhdenvertaista asemaa suhteessa eri sukupuolta oleviin pareihin samoin kuin erilaisten naisparien keskinäistä yhdenvertaisuutta, kun kuitenkin kyse on siitä, että edellinen eduskunta on hyväksynyt lainsäädäntömuutokset, jotka sitten myöskin tämän eduskuntakauden alussa lakivaliokunta on useisiin lakeihin siltä pohjalta tehnyt.

Toivon, että tästä välillä hyvin kiivaastakin keskustelusta huolimatta pystyisimme ajattelemaan, että kunnioittaisimme toinen toistemme mielipiteitä, ja yleensä se kunnioittaminen vaatii sitä, että kuunnellaan sitä, mitä toinen sanoo, ja kuunnellaan sitä nimenomaan loppuun asti eikä tehdä siitä puolesta lauseesta sitä mielipidettä tai puhuta päälle.

Kuitenkin loppuun haluan vielä kiittää edustaja Taviota hyvästä puheenvuorosta tuossa debatin aikana. Rakkaus lapseen ja lapsesta välittäminen eivät ole kiinni siitä, onko juridinen vanhempi tai onko biologinen vanhempi, sen me varmaan kaikki allekirjoitamme, mutta myöskin on yhtä tärkeää ajatella, että tässä äitiyslaissa on kyse lapsen edusta. — Kiitos.

16.50 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Ensiksi haluaisin sanoa tai itse asiassa välittää tämän asian kristillisdemokraattisen ryhmän puolesta, kun tuli niin mielipahaa yhdelle ja toiselle ja kolmannelle. Edustaja Modig tuossa poistui jo salista, mutta ehkä hän kuulee tai lukee jossakin vaiheessa. Hänhän väitti, että kristillisdemokraatit eivät arvosta adoptioperheitä eivätkä adoptioäitejä ja niin edelleen, ja kyllä haluaisin sanoa, että kristillisdemokraatit arvostavat niin adoptioperheitä kuin adoptioäitejä ja toivovat, että siellä, missä Suomenmaassa lapset kasvavat, olipa perhe minkälainen tahansa, lapset saisivat kasvaa turvallisessa ja rakastavassa ympäristössä. Jos ajatellaan tilanteita, joissa lapsi on syystä tai

toisesta joutunut luopumaan biologisesta äidistään, niin adoptioäidithän ovat sanomattoman arvokkaita korvaajia biologiselle äidille, ja lainsäädännössähän heidät rinnastetaan äitiin. Toisaalta itse asiassa, nyt kun on käsittelyssä kansalaisaloite, jonka otsikkona on ”Äitiyslaki”, onkin vähän ihmeellistä, että tässä laissa näissä monissa pykälissä ei ole mainintaa, ei edes viittausta adoptiovanhemmista tai adoptioäidistä.

Sitten toinen asia, minkä haluaisin sanoa. Myös edustaja Biaudet taisi jo poistua. Niin kuin hän totesi, adoptioprosessit voivat olla hyvin pitkiä ja hankalia ja raskaita, ja nimenomaan näin on, kun on kyse kansainvälisestä adoptiosta. Myös uusioperheen perheen sisäiset adoptiot voivat viedä aikaa, koska silloin tehdään haastatteluja ja tapaamisia sekä äidin että isän että lasten kanssa. Siihen voi mennä aikaa. Mutta niin kuin jo ensimmäisessä puheenvuorossani sanoin, naisparien perheen sisäinen adoptio on erittäin nopea ja yksinkertainen, tietysti olettaen, ettei mitään epäilyttävää nouse esiin kummankaan naisen tilanteesta. Jos kaikki on niin sanotusti normaalisti, naisparit voivat ottaa yhteyttä sosiaalitoimeen puhelimitse jo ennen synnytystä, he saavat heille nimetyn sosiaalihoitajan, ja sitten, kun synnytys on tapahtunut, vaikka sieltä synnytyslaitokselta soittavat sosiaalitoimeen, ja jos viranomainen on sanonut, että heillä ei ole näissä asioissa jonoa, he saavat sinne hyvinkin pian yhden vastaanottoajan. Eli heillä on yksi kokonainen käynti sosiaalitoimessa, jossa on esitäytetyt lomakkeet. He allekirjoittavat esitäytetyt lomakkeet ja lähettävät käräjäoikeuteen, jossa sisäinen adoptio vahvistetaan noin kahdessa viikossa. Muualla Suomessa on tavanmukaisesti — näin minulle kerrottiin — kaksi käyntiä, mutta Helsingissä yksi käynti. Ja nyt haluaisinkin sanoa: en tiedä, luemmeko samaa äitiyslakiesitystä, mutta oletteko ajatelleet, että tällaisen sisäisen adoptiomenetelmän kautta toinen vanhempi voidaan saada mahdollisesti vahvistettua jo nopeammin kuin tämän nyt käsittelyssä olevan äitiyslakiehdotuksen mukaisesti?

Haluaisin nyt oikeasti kiinnittää teidän huomionne, ennen kuin jatkan kesken jäänyttä puhettani, tähän: Täällä on moneen kertaan sanottu, että tämän kansalaisaloitteen, äitiyslakiesityksen, mukaan lapsella olisi kaksi juridista vanhempaa jo heti syntymästä — mutta tämähän ei pidä paikkaansa. Tämän äitiyslakiehdotuksen mukaan jo ennen syntymää, vaikka jo raskauden alkuvaiheessa, hedelmöityshoidossa mukana ollut ja sille vihreää valoa antanut toinen nainen voi tunnustautua toiseksi äidiksi, mutta äitiyden vahvistaminen tapahtuu samoin kuin isyyslaissa, ja isyyslain mukaisesti äitiyslaissakin on syntymän jälkeen 30 vuorokautta, jolloin voi perua äitiyden tunnustamisen. Aivan kuin isyyslaissa, vastaavasti tässä äitiyslaissakin äitiyden vahvistaminen, joka tapahtuu maistraatissa, lähtee liikkeelle vasta 30 päivää synnytyksen jälkeen, jolloin lastenvalvoja lähettää nämä vahvistuspyynnöt maistraattiin, ja sieltä tulee vahvistus silloin kun tulee. Eli itse asiassa verrattuna nopeaan perheen sisäiseen adoptioon — niin kuin minulle kerrotun mukaan se ainakin täällä Helsingin päässä tapahtuu, ja mitään isompia viiveitä ei ole muuallakaan Suomessa — itse asiassa tämä nyt käsittelyssä oleva äitiyslaki voi viivästyttää ja on heikennys monen perheen tilanteeseen.

Mutta sitten, arvoisa puhemies, haluaisin jatkaa puhettani. Ensimmäisen puheenvuoron käytin debatin alussa.

Tässä on kyse äitiys-käsitteen muuttamisesta niin, että äitiys voidaan saada ilmoitus- tai tunnustamismenettelyllä, ja tässä äitiyslakiehdotuksessa on todella monia, monia pykäliä, jotka käsittelevät äitiyden — siis toisen naisen äitiyden — selvittämistä, tunnustamista ja perumista. Kanne voidaan nostaa äitiyden tunnustanutta, lapsen synnyttänyttä ja itse lasta vastaan. Lastenvalvojalle asetetaan myös velvoite nostaa syyte toista naista vastaan, ellei

tämä tunnustakaan äitiyttä. Lisäksi tässä esityksessä todetaan, että jos mahdollisia äitejä on useita, heidät tulee haastaa vastaajiksi samaan oikeudenkäyntiin. Joskus lapsettomuushoidot todella kestävät hyvin pitkään, monia vuosia — tulee keskenmenoja ja hoidoissa pidetään taukoja ja niin edelleen — ja jos useampi näihin lapsettomuushoitoihin osallistunut nainen katsookin olevansa lain tarkoittama ei-biologinen äiti, niin millä perusteella käytännössä asia ratkaistaan? Selkeitä perusteita asian ratkaisemiseksi tämä esitys ei anna. Ei ole ihme, että Asianajajaliitto esitti huolensa asioiden monimutkaistumisesta. Toisin on isyyslaissa, jossa yksiselitteisesti isyystestin perusteella tiedetään, kuka on biologinen isä.

Lain tulee olla aina selkeä ja ymmärrettävä ja myös käytännössä toimiva. Tältä kannalta on tärkeää, että äiti-sanan käyttö säilytetään laissa lapsen synnyttäneellä naisella. Esimerkiksi terveydenhuollossa perimää ajatellen on olennaista tietää, kuka on geneettinen äiti. Toiselle naiselle on muissakin Pohjoismaissa ja esimerkiksi Saksassa eri nimitys, ja siihen on kiinnitetty huomiota myös asiantuntijalausunnoissa eri nimitykseen vedoten. Tämän esityksen mukaan molempia nimitettäisiin äidiksi. En ymmärrä. Tämä ei todellakaan ole kenenkään edun mukaista.

Lain tasolla tulisi olla myös selkeä käsitys yhdestä äidistä ja yhdestä isästä, ja vaikka äitiydessä on kyse myös adoptioäitiydestä ja muista psykologisista ja sosiaalisista siteistä, aivan niin kuin debatissa on tullut esiin, niin lainsäädännöllisesti ei tule heikentää biologisen siteen merkitystä osana äitiyttä.

Sitten erittäin hämmentävää — ja tämä on itselleni ollut kaikista hätkähdyttävin pykälä — on lukea esityksen 36 §:n kanneoikeuden rajoitusta. Toisaalla on kirjattu asianosaisille velvoite puhua totta, ja lähtökohtaisesti 1 §:ää lukuun ottamatta esityksessä on kyse hedelmöityshoidolla alkunsa saaneista raskauksista. 3 §:n mukaan äitiyden vahvistamista hedelmöityshoitoon suostumuksen perusteella ei voida vahvistaa, jos isyys on isyyslain mukaan mahdollista todeta tai vahvistaa. Eikö tämä 36 §, kanneoikeuden rajoituspykälä, ole ristiriidassa ja kumoa nämä kaikki? Pykälässä kuvataan tilanne, jossa äitiytensä tunnustanut on saanut tietää seikoista, joiden perusteella on ollut aihetta epäillä, ettei lapsi ole saanutkaan alkuaan hedelmöityshoidoista — eli on olemassa fyysinen, biologinen isä — mutta toinen äiti on tästä huolimatta synnytyksen jälkeen kirjallisesti ilmoittanut, että lapsi on hänen. Eikö tämä ole totuudessa pysymisen velvoitteen vastaista? Samoin synnyttänyt äiti voi kirjallisesti hyväksyä tämän ilmoituksen. Eikö myös tämä ole suoraan totuudessa pysymisen velvoitteen vastaista? Eikö ole merkillistä, että juuri näissä tilanteissa ja näitä tilanteita varten esitykseen on kirjattu ainut kanneoikeuden rajoitus? Eli vaikka lapsen synnyttänyt äiti ja äitiytensä tunnustanut äiti haluaisivat oikaista virheen ja korjata asiantilan ja mahdollistaa biologisen isän isyyden vahvistamisen, niin heillä ei ole oikeutta nostaa kannetta asiantilan oikaisemiseksi. Minusta tämä on käsittämätöntä isyyden vahvistamisen mahdollisuuden poistamista.

Edelleen esimerkkinä lain puutteellisuudesta on myös sääntely, joka kohdistuu vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnistamiseen. Sijaissynnytys on joissakin maissa sallittua, mutta Suomessa se on lailla kielletty. Säännöksellä pyritään estämään sijaissynnytysjärjestelyä koskevan sääntelyn kiertäminen, toisin sanoen ulkomailla lapsen hankkiminen sijaissynnytysjärjestelyin ja sitten äitiyden saaminen tunnustetuksi Suomessa. Tämä sääntely pyritään estämään edellyttämällä vuoden asumista kyseisessä maassa. Jos mietimme sijaissynnytyksen suunnittelua, raskauden alkuun saattamista ja yhdeksän kuukauden raskausaikaa, niin yhden vuoden vaatimus sääntelyn kiertämisen estämiseksi on aivan liian

lyhyt. [Puhemies koputtaa] Asumisvaatimuksen kyseessä olevassa maassa tulisi olla huomattavasti pidempi.

Arvoisa puhemies! Tämän esityksen epäkohtien ja heikkouksien, lasten edun ja lasten ensisijaisten oikeuksien ja äitiyden ja isyyden vahvan merkityksen säilyttämisen vuoksi en voi mitenkään kannattaa tätä lakiesitystä ja tulen esittämään hylkäämistä ja äänestämään esityksen hylkäämisen puolesta.

17.02 **Joona Räsänen sd:** Arvoisa puhemies! Tämän aihepiirin osaltahan keskustelua on täällä useassa eri yhteydessä käyty monta kertaa. Keskiössähän tässäkin keskustelussa on erilainen ajattelutapa suhteessa seksuaalivähemmistöjen oikeuksiin, siitähän tämä kaikki kumpuaa. Meillä on täällä henkilöitä, joidenka mielestä seksuaalivähemmistöjen asemaa pitää parantaa ja heidät pitää saattaa lainsäädännössä yhdenvertaiseen asemaan meidän kaikkien muiden kanssa, ja sitten täällä on edustajia, jotka ovat tästä eri mieltä. Tämähän on tullut ilmi näissä kaikissa keskusteluissa, mitä täällä ollaan käyty, oli se sitten minkä tahansa asian osalta. Ja kun tätä keskustelua sitten tältä osin seuraa, niin en pidä yhtään yllättävänä näitä puheenvuoroja, joita täällä on käytetty. Pääasia kuitenkin on se, että tämän asian osalta lakivaliokunta on tehnyt erinomaista työtä, tehnyt hyvin painokkaan ja hyvin kattavan mietinnön, jonka pohjalta tässä on hyvä edetä ja saada tämä lainsäädäntö voimaan ja sitä kautta nimenomaan parantaa lasten asemaa ja toisaalta myös helpottaa niitä kysymyksiä, mitkä liittyvät tällä hetkellä esimerkiksi kahden naisen väliseen suhteeseen ja siihen, millä tavalla siihen suhteeseen syntyvä lapsi on silloin molempien lapsi. Tämä on näiden perheiden etu.

Ehkä samalla on hyvä tunnustaa se, että on aika kuvaavaa, että tämähän on läpi mennessään — ja toivon mukaan läpi menee — vasta toinen kansalaisaloitteen pohjalta säädetty lainsäädäntö. Ensimmäinen oli tasa-arvoinen avioliittolaki, tämä tulee seuraavana. Ja nämä molemmat kysymyksethän olivat sellaisia, joita meidän perinteinen puoluepoliittinen koneisto ei pystynyt ratkaisemaan ja hallitukset omalla vahtivuorollaan eivät pystyneet tänne hallituksen esityksinä tuomaan. On hyvä, että nämä molemmat asiat ovat tulleet nyt kansalaisaloitteen kautta, mutta kyllä tämä pistää miettimään, olisiko ollut helpompaa hoitaa tämä perinteistä kautta jo paljon aikaisemmassa vaiheessa, jotta tämä saataisiin eteenpäin ja olisi todella perheiden etu.

17.04 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Täytyy tässä edustaja Tanukselle, jonka kanssa olemme paljon tehneet hyvää yhteistyötä ja olleet monissa yhteisissä seminaareissa ja monia yhteisiä ajatuksiakin jakaneet, tänään sanoa, että olemme aika lailla eri mieltä tästä äitiyslaista ja sen merkityksestä ja tärkeydestä lapsen oikeuden näkökulmasta katsottuna.

Edustaja Modig tosiaan ehti lähteä, mutta mielestäni hän ei millään tavalla sanonut, että kristillisdemokraatit olisivat häntä jotenkin sortaneet, vaan toi esille sen, minkälaisia kommentteja ja puheenvuoroja käytettiin esimerkiksi silloin, kun käsittelimme tasa-arvoista avioliittolakia ja Aito avioliitto -lakia. Silloin valitettavasti joskus nämä puheenvuorot ovat ehkä tunteiden takia menneet sille mallille ja laidalle, että emme ole muistaneet sitä, että ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa pitäisi meidän kaikkien myös puheissamme aina ja kaikkialla kunnioittaa.

Hyvät kollegat, lakivaliokunta käsitteli tätä äitiyslakia hyvin huolellisesti ja perusteellisesti. Kuulimme lukuisia asiantuntijoita ja perehdyimme lausuntoihin. Tämä laki ei muuta

nykyistä käytäntöä, tosiasioita, vaan se mahdollistaa sen, että lapselle, joka on saanut hedelmöityshoitojen kautta alkunsa tuntemattoman luovuttajan siittiöillä, voidaan vahvistaa jo ennen hänen syntymäänsä kaksi oikeudellista, juridista äitiä. Mutta mikäli siittiöiden luovuttajan tiedot tunnetaan, hän on tunnettavissa oleva henkilö, silloin tätä lakia ei voida käyttää. Elikkä silloin ei voida näitä kahta äitiä lapselle vahvistaa. Silloin me vahvistamme... [Välihuuto] — Niin, mutta tämä laki lähtee siis siitä, että parannamme niiden lasten asemaa, jotka saavat tälläkin hetkellä alkunsa hedelmöityshoitojen kautta mutta joiden vanhempi joutuu hakemaan sen vanhemmuuden juridisen aseman sisäisen adoption kautta. Tätä minä haluan tässä korostaa, koska tämä on tässä se olennainen juttu. Kaikki muu on jotain ihan muuta.

Tänään me olemme tässä salissa puhuneet kaikista tärkeimmistä asioista. Me olemme puhuneet ihmisoikeuksista, puhuneet lastemme oikeuksista, ja minä luulen, että me kaikki tässä salissa olemme samaa mieltä siitä, että hyvän lapsuuden takaaminen kaikille lapsille on yksi politiikkamme kulmakivistä, en epäile sitä ollenkaan. Hyvä lapsuus ei voi toteutua, ellemme pidä huolta lasten yhdenvertaisuudesta. Meidän lainsäätäjien onkin pidettävä huoli siitä, että kaikille lapsille taataan yhdenvertaiset oikeudet perhemuodosta ja perheen muusta tilanteesta riippumatta. Suojaavat perhesuhteet ovat olennaisia ihmisten hyvinvoinnin kannalta niin lapsena kuin aikuisenakin.

Äitiyslain säätäminen on merkittävä kysymys lasten oikeuksien toteutumiselle Suomessa. Se tuo lapsille lisää yhdenvertaisuutta, ja se tuo myös turvaa. Naisparien lapsilla on sen säätämisen jälkeen kaksi oikeudellista vanhempaa heti syntyessään. Tämä turvaa lapsen aseman verrattuna nykytilanteeseen erityisesti tilanteissa, joissa parisuhde purkautuu tai äiti kuolee synnytyksessä. Kaikki suuret lapsijärjestöt ja lapsiasiavaltuutettu näkevät, että äitiyslain säätäminen parantaa lapsen asemaa ja oikeusturvaa. Naisparien lapsilla on heti syntyessään oikeus kahden vanhemman elatukseen ja perintöön.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus on ollut Suomessa voimassa vuodesta 1991. Sopimus lähtee siitä, että lapsen ja vanhempien suhde on tärkeä kasvualusta. Sopimus ei ota kantaa äitiyteen tai isyyteen. Lapsiasiavaltuutettu on lausunnossaan todennut, että lainsäädännössä tulee pyrkiä siihen, että lapsen olosuhteet, mukaan lukien vanhemmuuteen liittyvät kysymykset, ovat mahdollisimman vakaat. Ja juuri tähän äitiyslain säätämisellä pyritään: turvaamaan vakaa kasvualusta lapselle.

Arvoisa puhemies! Minut tekee todella surulliseksi se, että äitiyslakia vastustetaan perustuslakiin viittaamalla. Minkä viestin me annamme naisparien lapsille — että he ja heidän vanhempansa ovat perustuslain vastaisia? Tämä viesti on lasten oikeuksien vastainen. Se ei edistä perheiden hyvinvointia, vaan on julma ja turha.

Arvoisa puhemies! Äitiyslaki on merkittävä askel siinä, että lainsäädäntö tunnustaa perheiden erilaiset tilanteet ja parantaa lasten oikeuksia monimuotoisissa perheissä. Lapsiasiavaltuutettu on tänään antanut eduskunnalle ensimmäisen kertomuksensa lapsipolitiikasta. Siinäkin pohditaan sitä, kuinka lainsäädäntö ja sosiaalipolitiikka perustuvat kapeaan perhekäsitykseen. Me tässä salissa pystymme muuttamaan lainsäädäntöä nyt niin, että entistä paremmin pystymme vastaamaan perheiden tosiasiallisiin tilanteisiin. Olen ylpeänä mukana ottamassa tätä askelta.

Lapsiasiavaltuutetun kertomuksessa todetaan myös hienosti, että sellainen yhteiskunta, joka ei perustu arjen hoivan ja huolenpidon vahvaan virtaan, on mahdoton. Ja siitähän äitiyslaissakin on kysymys, tämän hyvälle lapsuudelle tärkeän arjen hoivan mahdollistamisesta.

Kannatan nyt kyllä lämpimästi, että tämä äitiyslaki saadaan mahdollisimman pian voimaan. — Kiitos.

17.10 **Ulla Parviainen kesk:** Arvoisa puhemies! Haluan kiittää lakivaliokuntaa hyvästä mietinnöstä. Tällä kansalaisaloitteellahan on paitsi laaja kansalaisten tuki myöskin järjestöjen tuki. Ja hyvä, että tämä nytten lopultakin tässä vaiheessa on, vaikka tietenkin odottavan aika on pitkä. Minusta perheen sisäinen adoptio ei ole tarkoituksenmukainen enää tässä tilanteessa, jossa asia voidaan hoitaa paremmin, niin kuin tässä mietinnössä on nyt viety asiaa eteenpäin.

Minä pidän tärkeänä, että laki tuo oikeudellista turvaa paitsi syntyvälle lapselle myös äidille, joka ei synnytä. Minulle kuitenkin lapsen etu on tässä asiassa ykkösenä. Ja sillä, että tämä asia nyt etenee, osoitamme myöskin hyväksyntämme oikeudellisesti erilaisille perheille.

Täällä käytettiin puheenvuoro, jossa sanottiin, että vääryydellä ja viekkaudella viedään asiaa eteenpäin. Itse kyllä näen niin, että lainsäädäntö rakentuu hitaasti ja pala palalta. Tietenkin olisi ollut hyvä, jos nämä asiat olisivat tulleet yhtenä kokonaisuutena, mutta tämä, että se nyt etenee, on hyvä asia.

Enkä näe kyllä sitäkään, että joku rajoittaisi mielipiteitä. Meillä kaikilla on omat mielipiteemme, ja äänestäen me nyt sitten tämän asian ratkaisemme.

Minä toivon, että laki tulee mahdollisimman nopeasti voimaan.

17.12 **Mika Niikko ps:** Arvoisa herra puhemies! Tänään ollaan tässä kuultu useita puheenvuoroja siitä, että tämä äitiyslaki on mitä erinomaisin ja tärkein lainsäädäntökeino lisätä joidenkin ihmisryhmien yhdenvertaisuutta ja ihmisoikeuksia. Nämä ”yhdenvertaisuus”, ”syrjimättömyys”, ”tasa-arvo”, ”ihmisoikeudet” ja muu terminologia esiintyvät täällä aina silloin, kun tulee sellaisia lakialoitteita, joissa halutaan mennä täysin päinvastaiseen suuntaan kuin yhteiskunta tähän saakka on mennyt. Tätä samaa argumentaatiota käytettiin niin kutsutun tasa-arvoisen avioliittolain keskustelun yhteydessä ja seuraavaksi sitä kuullaan varmasti tämän jälkeen sitten eutanasialain yhteydessä, joka on myös kansalaisaloite, ja tulevaisuudessa varmasti tulee myös translaki tänne käsiteltäväksi. Nämä ovat kaikki arvattavissa, mutta se tulevaisuushan tuo sitten tullessaan toki paljon muitakin esityksiä tähän saliin.

Täällä tullaan keskustelemaan tulevaisuudessa aivan varmasti siitä, montako vanhempaa perheessä todellisuudessa voi olla. Jos voi olla kaksi äitiä todellisina vanhempina, niin varmasti tulee seuraavaksi esitys, että voi olla myös kaksi isää tulevaisuudessa. Lisäksi on mahdollista sitten tämä kaksi isää, kaksi äitiä -keskustelu, jota käydään muissakin Euroopan maissa ja lainsäädännössä ollaan ajamassa, eli se tulee myös tänne aikanaan. Tämä lainsäädäntökehitys länsimaissa on mielestäni niin ikävää, että itseäni ihan hirvittää, mikä tämä tulevaisuus tulee olemaan niille lapsille, jotka tulevaisuudessa tulevat jonkunnäköisen käsityksen perheestä saamaan.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä kansalaisaloitekäytäntö vähän mietityttää itseäni, eli miten tässä on käynyt niin, että lakeja, joita hallitus ei ole hallitusohjelmissaan tai -neuvotteluissaan edes ajatellut tuovansa lainsäädäntöön saakka, tulee sitten keittiön ovesta sisään? Omissa silmissäni tämän kansalaisaloitteen arvostus on laskenut kyllä aika lähelle nollatasoa. Ymmärtäisin kansalaisaloitteen merkityksen, mikäli se olisi oikeasti kansalaisten, kansalaisten enemmistön, tahto. Ei ole kansalaisten enemmistön tahto se, että muutamat

järjestöt ajavat yhdessä omaa ideologiaansa lainsäädäntöön saakka ja tänne päätöksentekoon asti.

Tähän saakka näitten kansalaisaloitteitten kautta ei ole tullut mitään muita kuin sellaisia aloitteita, joita hallitus tai eduskunta ei olisi hyväksynyt. Ei se minun mielestäni ole demokratiaa. Demokratiaa on se, että tänne on valittu kansan äänillä edustajat edustamaan ja hallitusneuvotteluissa niitten voimasuhteiden perusteella päädytään johonkin ohjelmaan ja siitä pidetään kiinni. Seuraavaksi hallitus saa omille silmilleen sen, että keskustellaan kansalaisaloitteen kautta näistä työllisyyskysymyksistä, joista myös äänestetään.

Arvoisa puhemies! Tässä äitiyslakialoitteessa ja sen käsittelyssä keskeisin ongelma on se, että täällä ei haluta tunnustaa, mistä todellisuudessa on kysymys. Todellisuudessa on kysymys äitiyden määrittelystä, mitä se jatkossa tulee olemaan. Me olemme ymmärtäneet tähän saakka, että äiti on se äiti, joka on lapsen synnyttänyt, tai se sijaisäiti, joka nimetään äidiksi, joka esimerkiksi adoption kautta tulee lapsen vanhemmaksi ja kasvattajaksi ja äidiksi. Nytten tämä määrittely menee niin pitkälle, että äidiksi päästään ilmoittamalla siitä etukäteen. Ilmoittajan ei tarvitse olla edes täysi-ikäinen. Hän voi vain ilmoittaa, naispari voi sopia siitä, että sinä olet tämä toinen äiti ja tämä keinohedelmöityksen kautta oleva äiti tai geneettinen äiti on sitten toinen. Ei äidiksi voi millään ilmoittamismenettelyllä päästä minun mielestäni. Ei se ole oikein. Se ei ole lasta kohtaan oikein, eikä se ole ketään muutakaan kohtaan oikein tässä yhteiskunnassa.

Toisekseen, isoin ongelma on varmasti siinä — jos lapsen silmin katsotaan — että jos äidiksi voidaan nimetä myös henkilö, joka on käytännössä mies, niin miten lainsäädännön kautta tällainen käsite pitää vahvistaa tässä yhteiskunnassa. Eikö tämä kenenkään mielestä, teidän vasemmistoryhmien mielestä, jo mene liian pitkälle, että käsitteissä mennään niin pitkälle, että äidiksi päästään ilmoittamismenettelyllä, joka voidaan perua sitten myöhemmin, jos tullaan siihen tulokseen 30 päivän aikana, ja sen lisäksi tämä toinen äiti voi olla mies? Mielestäni tämä ei ole tasapainoista eikä tervettä lainsäädäntöä miltään osin.

Arvoisa puhemies! Täällä on annettu ymmärtää — niin kuin aina ennenkin, jos ei olla valmiita hyväksymään jotain tämmöistä hulluutta, mikä tulee vaikka kansalaisaloitteen kautta tähän saliin — että on huomioitava, millaisen viestin me annamme joillekin vähemmistöryhmille. Ei täällä minkäänlaista viestiä ole kellekään kukaan ollut antamassa. Ei täällä ole kukaan väheksynyt naisparien vanhemmuutta tai seksuaalivähemmistöjen vanhemmuutta tai yksinhuoltajavanhemmuutta tai adoptioperheitten vanhemmuutta. Ei tämä sitä tarkoita. Kukaan ei ole täällä puheenvuorossaan esittänyt sitä, että pitäisi niitä vähempiarvoisina. Kysymys on nimenomaan siitä, mikä on meidän peruspohjamme: onko se tämä nykyinen, jo vuosituhansia vanha peruskäsitys, että on olemassa äiti ja isä ja on olemassa lapsia ympärillä, ja vaikka toki on olemassa muitakin perheitä, niin mikä se peruslähtökohta on. Yhteiskunnan tulisi suojella perhettä, koska se on yhteiskunnan ydin. Jos me murennamme yhteiskunnan ytimen, niin koko yhteiskunta tulee ajan saatossa murtumaan. Ei tämä porttiteoria ole tuulesta temmattu. Tästä on puhuttu aikaisemminkin, ja se on toiminut. Ennenkin historia on osoittanut sen, että kun lainsäätäjät lähtevät mukaan erilaisiin myönnytyksiin, niin lopputulosta ei kukaan tiedä, mikä se pitkässä juoksussa on.

Arvoisa puhemies! Tässä vielä tällainen kehitysnäkökulma täytyy nostaa esille: Esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliiton julkaisemassa Lapsen Maailma -lehdessä on hyvä artikkeli siitä, että äitiyden tulevaisuus voi olla jotain muuta kuin mitä se nyt on. Tässähän otetaan kantaa siihen, että kohdun siirtäminen miehelle ja miehen raskaus olisivat jo teknisesti mahdollisia. Täällä artikkelissa puhuu sellainen ruotsalainen kohdunsiirtopioneeri kuin

Mats Brännström. Hän puhuu siitä, että on mahdollista jo nykyään siirtää kohtu miehelle ja mies voi synnyttää. Ja nytten tässä tavallaan nostetaan esille — tämä lehti myös kaikille päättäjille tulee — sitä tulevaisuutta, että meidän täytyisi keskustella siitä, millainen se perhemuoto tulevaisuudessa on. Koska kaikilla ihmisillä on kova tarve saada käyttää erilaisia keinoja tulla vanhemmaksi ja äitiyttä ja isyyttä ja vanhemmuutta pidetään tärkeänä, niin tulevaisuudessa pitäisi keskustella siitä, kuinka pitkälle me menemme tässä. Minä olen aivan täysin vakuuttunut siitä, että ei mene kovinkaan montaa vuotta, kun täälläkin käsitellään nämä asiat, jos on tarvetta. Jos lainsäädäntö jollakin tavalla hidastaa miehen pääsemistä äidiksi myös synnyttämisen kautta, niin se tulee aivan varmasti tänne joko kansalaisaloitteen kautta käsittelyyn tai joidenkin muiden kansanedustajien kokoonpanemana aloitteena. Ja myös silloin tullaan kuulemaan samat perustelut: kukaan ei saa olla eriarvoisessa asemassa lainsäädännön edessä. Ymmärrättekö te, hyvät ystävät, mihin tämä yhteiskunta on menossa? Minä en pidä tällaista kehitystä suotavana, koska tässä ei ole missään tapauksessa kysymys enää lapsen edusta. Lapsesta on tehty tuote, joka pitää saada jokaiselle sitä haluavalle tavalla tai toisella, ja sellainen kehitys mielestäni ei ole suotavaa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä äitiyslaki ei ensi viikon äänestyksessä, joka todennäköisesti ensi viikolla on, menesty, koska me pystymme turvaamaan naisparien vanhemmuusaseman muullakin tavalla kuin julistamalla kaksi äitiä. Me voimme vahvistaa sitä vanhemmuutta toisellakin tavalla, muun muassa isyyslain kautta tai muiden pykälien lisäämisen kautta. Siinä mielessä kannattaisin tällaista lähestymistapaa tähän, koska muuten me olemme koko maailmassa ensimmäinen maa, joka on tehnyt lainsäädännössä ihan oman äitiyslakinsa siitä, että lapsella voi olla kaksi juridista äitiä mutta ei lainkaan isää edes tulevaisuudessa.

17.21 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Tämä äitiyslakipakettihan on sisällöltään hyvin, hyvin monimutkainen. Se sisältää heikkouksia. Itse ajattelen, että kun katson ja olen lukenut tätä läpi — en tiedä, kuinka monet kerrat ja kuinka monen kuukauden aikana — niin katson ja luen ja arvioin sitä nimenomaan ammatti-ihmisenä. Omaan ammattitaustaanihan kuuluu, että olen oikeastaan koko ammattiurani ajan tehnyt työtä naisten kanssa, siellä on kaikenlaisia suuntautumisia, kaikenlaisia pareja, ja tehnyt työtä myös lapsettomuusklinikalla. Sinänsä, olipa substanssista mitä mieltä tahansa, niin tämä on hyvin monimutkainen, hankala ymmärtää, viittauksia suuntaan ja toiseen — yhtenä esimerkkinä esimerkiksi tässäkin salissa moneen kertaan toistettu, että tämän esityksen myötä naisparien lapsilla olisi heti syntymästä kaksi juridista vanhempaa. Sehän ei pidä paikkaansa, vaan tässä toimitaan niin kuin isyyslaissakin toimitaan: maistraatti vahvistaa äitiyden, ja se lastenvalvoja lähettää asiakirjat maistraattiin vahvistettavaksi 30 vuorokautta synnytyksen jälkeen, jolloin on kulunut tuo perumisajankohta.

Esimerkkinä muutama vielä, vaikka olen maininnut niistä aiemmin, näistä heikkouksista: Esimerkiksi mitään alaikärajaa ei olla säädetty tälle toiselle äidille, joka lähtee toisen naisen kanssa lapsettomuushoitoon mukaan. Hän voi olla alaikäinen, vaikka murrosikäinen ja murrosiässänsä kaikenlaisia kokeiluja tekevä nuori tyttö. Monta, monta muuta epäkohtaa siellä on. Siinä mielessä, niin kuin Asianajajaliitto on katsonut, tällaista erillistä monimutkaista äitiyslakia ei olisi tarvinnut säätää, vaan tarvittavat muutokset olisi voitu tehdä jo voimassa ja käytössä oleviin lakeihin, ja se olisi ollut huomattavasti yksinkertaisempaa ja myös selkeämpää.

17.23 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa puhemies! Täytyy ottaa kommenttipuheenvuoro tuon Niikon puheenvuoron jälkeen. Me olemme varmaan niitä onnekkaita, jotka ovat saaneet lapsia luonnollista kautta, ja rakastamme heitä, ja varmasti me mietimme aina sitä, miten meidän päätöksemme vaikuttavat tulevaisuuteen ja lapsiin. Minä luulen näin, että me kaikki tässä salissa ajattelemme aina tulevaisuutta. Mutta varmaan olemme myös kohdanneet niitä, jotka eivät niitä omia lapsia syystä tai toisesta voi saada, ja minusta tämä keskustelu on vähän sillä tavalla mennyt harhateille ja vähän sivuraiteille, että tässä tulemme nyt tuomitsemaan myös niitä perheitä, jotka ovat adoptoineet lapsia ja sijoittaneet lapsia, saaneet keinohedelmöitystä ja sitä kautta lapsen, koska tässähän on kysymys siitä. Ja nyt ainoastaan tätä prosessia halutaan selkiinnyttää, byrokratiaa vähentää ja antaa sille lapselle ne kaksi oikeudellista vanhempaa jo ennen lapsen syntymää, annetaan se mahdollisuus. Sehän ei tietenkään, niin kuin edustaja Tanus sanoi, ole itsestäänselvyys koskaan, mutta siihen nyt annetaan lainsäätäjinä mahdollisuus ja sitä kautta sitä yhdenvertaisuutta lasten ja perheiden välillä parannetaan. Ja minusta sitä ei voi vastustaa.

Tässä jotenkin tuntuu, jos me rupeamme puhumaan kohdunsiirrosta miehille tai muusta — eihän tällä meidän äitiyslailla ole mitään tekemistä tämäntyyppisten asioitten kanssa — että meidän kannattaa pysyä siinä itse laissa, sen sisällössä, asiassa. On tärkeää tietysti nostaa kysymykset, kriittiset kohdat, esille ja keskusteluun, mutta ei suurennella tai tuoda siihen keskusteluun jotakin sellaista, mikä ei pidä ollenkaan paikkaansa. Itse ainakin näen sen näin juuri, että kun kyse on keinohedelmöityksestä, luovuttajaa ei tunneta, isyyttä ei voida vahvistaa ja naisparille [Puhemies koputtaa] on annettu tämä keinohedelmöityshoito, niin silloinhan ei ole mitään syytä evätä [Puhemies koputtaa] kahta äitiyttä.

17.25 **Ulla Parviainen kesk:** Arvoisa puhemies! Edustaja Niikko omassa puheenvuorossaan pohdiskeli kansalaisaloitetta ja sitä, millaisissa asioissa se näkyy. Itsekin olen pohdiskellut sitä, onko nykyisellään tämä allekirjoittajien määrä oikea. Omissa pohdinnoissani olen tullut vähän siihen, että se on vähän liian alhainen. Nimittäin näyttää siltä, että aloite, joka saa vahvasti median tuen, etenee ja paljon hyviä sitten ei saa vastaavaa huomiota ja ne sitten hiljalleen hautautuvat sinne. Itse minä kyllä kannustan kansalaisaktiivisuuteen näitten aloitteitten muodossa ja tekemisessä, mutta tämän salin olisi syytä harkita sitten, onko se kriteeristöltään enää tähän aikaan sopiva, esimerkiksi allekirjoittajien määrä.

17.26 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Edustaja Hänniselle vain sen verran, että kaksi oikeudellista vanhempaa lapselle pystytään määrittelemään ilman tätä äitiyslakiakin. Ei se ole tällä hetkellä poissulkenut millään tavalla keinohedelmöityksen kautta tulevien vanhempien oikeuksia.

Täällähän on lakivaliokunnassa ollut myös vastakkaisia mielipiteitä. Esimerkiksi tämä Lasten perusoikeudet ry on antanut kirjallisessa menettelyssä vastauksen, että tämä lainsäädäntö ei ole heidän näkemyksensä mukaan välttämättä lasten oikeuksien kannalta paras mahdollinen.

Sitten täällä viitataan myös siihen, että on poikkeuksellisia tilanteita: lapsen biologinen äiti kuolee, ja lapsi jää ilman huoltajaa. Tähänhän on viitattu tässä äitiyslain käsittelyssä, että tulee tämmöinen poikkeuksellinen tilanne, joka on hyvin harvinainen Suomessa. Todellisuudessa lapsi ei jää ilman huoltajaa, vaan näissä tilanteissa lapselle luonnollisesti esitetään huoltajaksi sopiva henkilö. Tämähän tuli lausunnoissa lakivaliokunnassa esillekin, että lapsen biologinen äiti voi myös tehdä niin sanotun huoltotestamentin, jos haluaa itse

esittää toivomuksensa, kuka kasvattaa ja hoitaa hänen lastaan, ja viranomaisten tehtävä on sitten selvittää henkilön sopivuus lapsen huoltajaksi. Tämä nykyinen järjestelmä on kuitenkin ollut hyvä, koska nyt kun on ollut tämä adoptioprosessi ja tämä yhteishuoltajuusprosessi, niin siinä on kuitenkin selvitetty sopivuus vanhemmuuteen. Ja ei se ole mikään epäluottamusosoitus sitä tulevaa toista vanhempaa ja kasvattajaa vastaan, vaan tämän on katsottu aikaisemmin olevan lapsen edun kannalta hyvä menettelytapa, ja nytten tässä lainsäädännössä luovutaan tästä menettelytavasta.

Toisekseen, eivät ne ole pelotteluja tai mielikuvia, että tämä laki jollakin tavalla olisi huono, jos me puhumme esimerkiksi äidin sukupuolesta. Koska sitä sukupuoltahan ei ole määritelty enää tämän lainsäädännön kautta sitten, [Puhemies koputtaa] muun muassa nämä transsukupuoliset, jotka ovat miehiä, voidaan kuitenkin lukea äidiksi, ja tämä tekee tästä keskustelusta aran monelle, [Puhemies koputtaa] koska moni ei halua puhua asioista suorilla nimillä. Mielestäni vain on yksinkertainen asia, [Puhemies koputtaa] että äiti on äiti ja mies on mies ja isä on isä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt pyytäisin edustajaa siirtymään puhujapönttöön, mikäli haluaa jatkaa.

17.29 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Haluaisin vielä nostaa yhden asian. Täällä on paljon puhuttu myös yhdenvertaisuudesta ja eri perheiden ja perhemuotojen yhdenvertaisesta kohtelusta, mutta täällä ei kyllä ole käytetty puheenvuoroja siitä, jos me ajattelemme lapsia, kuinka yhdenvertaisessa asemassa eri perheiden lapset ovat. Jos me ajattelemme sitä, että kasvetaan omien biologisten vanhempien kanssa tai että kasvetaan yksin äidin kanssa tai isän kanssa tai naisparien perheissä, niin meillähän ovat lapset itse asiassa hyvin eriarvoisessa asemassa.

Edustaja Tolvanen tuossa ikävästi juuri poistui salista, mutta itse asiassa ihmettelin, kun tähän lakipakettiin sisältyy niin monia heikkouksia ja monimutkaisuuksia, olipa substanssiasiasta mitä mieltä tahansa, että lakivaliokunta ei ole pysähtynyt miettimään mahdollisia pykäläkorjauksia. Esimerkiksi jos ajattelemme nyt naispareja, niin lähtökohtaisestihan, vaikka otsikkona on ”Äitiyslaki”, tämä 99-prosenttisesti nimenomaan käsittelee naisparia ja hedelmöityshoidolla alkunsa saanutta raskautta, eli tämähän on itse asiassa hyvin suppea käsite äitiydestä. Esimerkiksi tilanteessa, jossa synnyttänyt äiti ja äitiyden tunnustanut ja toiseksi äidiksi vahvistettu äiti haluaisivat tehdä muutosta tilanteeseen — esimerkiksi nimenomaan silloin, jos raskaus ei kuitenkaan ole alkanutkaan hedelmöityshoidolla vaan luonnollisella tavalla — jos he ovat siinä alkuvaiheessa allekirjoittaneet , että ”lapsi on minun”, vaikka on ollut epäilyä, että näin ei ole, niin tämä rajoittaa siten, että sellaista kannetta ei voi nostaa.

Mielestäni lain pitäisi olla paremminkin mahdollistava ja ohjaava eikä poissulkeva. Siinä mielessä tässä on kyllä heikkouksia, ja sen vuoksi toivoisin, että jos tätä viedään eteenpäin, niin paremminkin valmisteltaisiin parempi ja selkeämpi, yksinkertaisempi lakikokonaisuus.

17.31 **Katja Hänninen vas:** Arvoisa puhemies! Täytyy kysyä, haluatteko te, edustaja Tanus, siis, että lapsella voi olla useampi vanhempi kuin kaksi vanhempaa. Mikäli näin halutaan tehdä, niin minusta se ehkä vaatii laajemman keskustelun.

Lakivaliokunta tarkasteli Monimuotoisten perheiden lausuntoa, 16 §:ää ja 2 momenttia, joka olisi tietyllä tavalla voinut tällaisen tilanteen mahdollistaa tai ainakin sallia sen, että naispari voisi valita, vahvistetaanko lapselle kaksi äitiä vai sitten isä. Mutta kun tämä meidän äitiyslakimme lähtökohtaisesti lähtee siitä, että äitiys, kaksi äitiä, voidaan vahvistaa vain, jos isyyttä ei voida vahvistaa missään olosuhteissa elikkä on tuntematon siittiöiden luovuttaja, niin ei sitä voi myöhemminkään vahvistaa. Jos tämä henkilö ei ole antanut omia yhteystietojaan, ei ole antanut nimeään, niin miten hänen isyytensä voitaisiin todistaa 18 vuoden jälkeen?

Minusta tämä keskustelu on juuri nyt mennyt vähän sivuraiteelle. Olen samaa mieltä edustaja Tanuksen kanssa siitä, että olisi ehkä syytä selvittää, ja me olemme valiokuntana — paitsi yhtä vastalausetta lukuun ottamatta — kirjanneet mietintöön, että tulee seuraavalla hallituskaudella ja seuraavaksi selvittää juuri tämä, mihin te viittasitte, se oikeus siihen, voisiko sitten myös käyttää tunnettuja sukusoluja, joista tiedetään lapsen isä, ja jättää se valinnanvapaus, vahvistetaanko se kaksi äitiä vai äiti ja isä. Tämä on minun mielestäni ihan varteenotettava ja hyvä keskustelunavaus, mutta tässä äitiyslaissa me emme ottaneet sitä pykälätasolle, koska meidän mielestämme tämä vaatii uuden vaikutusarvioinnin, käsittelyn [Puhemies koputtaa] ja tuodaan sitten toivottavasti jossain vaiheessa saliin uudelleen.

17.33 **Sari Tanus kd:** Arvoisa herra puhemies! Edustaja Hänniselle nyt selkeyttääkseni: Minä en todellakaan tarkoittanut, että vanhempia olisi enemmän kuin kaksi. Olen sillä kannalla hyvinkin vahvasti, että vanhempia kuuluu olla kaksi. Mutta viittasin tähän 36 §:ään, jossa nimenomaan kerrotaan tilanteesta, että äitiytensä tunnustaneelle on tullut ilmi asioita, jotka ovat viitanneet siihen, että toisen naisen raskaus ei olekaan alkanut laissa tarkoitetulla tavalla tai sellaisissa olosuhteissa kuin laki edellyttää, toisin sanoen raskaus ei olekaan alkanut hedelmöityshoidoista, mutta vaikka hän on tiennyt tämän, hän voi allekirjoittaa kirjallisen vahvistuksen ja huolimatta näistä seikoista myöntää, että lapsi on hänen. Niin kuin puheessani toin esiin, minusta lähtökohtaisestihan tässä on tilanne se, että silloin ei puhuta totta.

Samoin sitten, jos synnyttänyt äiti hyväksyy kirjallisesti tämän toisen äidin kirjallisen tunnustuksen, tämmöisissä tapauksissa, vaikka tämän naisparin molemmat osapuolet myöhemmin haluaisivat korjata tilanteen, oikaista sen, tämä kanneoikeuden rajoitus tekee sen, että ei voi nostaa kannetta ja juridisesti oikaista tätä — kun esimerkiksi tunnetaan tämä lapsen biologinen isä ja he molemmat haluaisivat ja myös tämä biologinen isä haluaisi korjata tilanteen lapsen eduksi, esimerkiksi jos tulee ero, tai miten nyt sitten meneekään, ja se olisi kaikkien osapuolten tahtotila. Siinä mielessä minä ihmettelin, että tämä on ainut tämmöinen kanneoikeuden rajoitus, kun muuten täällä luetellaan hyvinkin monissa pykälissä, että voidaan nostaa kanne tämmöisissä, tämmöisissä ja tämmöisissä tilanteissa. Juuri silloin, kun lapsen kannalta ja sen lapsen biologisen isän kannalta olisi hyvä ja myös nämä molemmat naiset olisivat siihen halukkaita, [Puhemies koputtaa] että oikaistaisiin totuudenmukaiseksi tilanne, lakipykälä rajoittaa eikä voi nostaa kannetta asian oikaisemiseksi. Tämä minua kovasti ihmetyttää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi kansalaisaloitteeseen KAA 3/2016 vp sisältyvien 1.-7. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdote-

tun uuden, 8. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

7. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuksista (Orpo, Grahn-Laasonen, Tiilikainen, Soini, Niinistö, Lindström, Berner, Mykkänen, Lintilä, Leppä, Terho, Häkkänen ja Saarikko)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 1/2018 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Ilmatieteen laitoksesta

Hallituksen esitys HE 6/2018 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 22.2.2018 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola